

Znanje i stavovi roditelja o digitalnim navikama njihove djece

Ivančić, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:782646>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Martina Ivančić

**Znanje i stavovi roditelja o digitalnim
navikama njihove djece**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Martina Ivančić

Znanje i stavovi roditelja o digitalnim navikama njihove djece

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Lana Ciboci Perša

Zagreb, 2021.

Sažetak

Utjecaj medija na obitelj povećava se razvojem digitalne tehnologije, ali i zbog promjene načina korištenja medija u doba koronakrize. Isti razlozi uzrokuju sve više promišljanja o roditeljskoj medijaciji te njenim stilovima s ciljem smanjenja obiteljskih sukoba povezanih s digitalnim navikama djece. Kako bi utjecaj medija bio pozitivniji, roditeljska medijacija kvalitetnija, a obiteljski sukobi rjeđi, potreban je razvoj medijske pismenosti kod djece, ali i kod roditelja. U svrhu utvrđivanja na koji način roditelji percipiraju utjecaj digitalne tehnologije na djecu te koliku važnost pridaju roditeljskoj medijaciji provedeno je kvantitativno istraživanje putem anketnog upitnika. Odgovori roditelja su, između ostalog, pokazali da je roditeljska predodžba o korištenju interneta i digitalne tehnologije od strane njihove djece pozitivnija od predodžbe na generalnoj razini kod sve djece.

Ključne riječi: roditeljska medijacija, medijska pismenost, roditelji, djeca, digitalni mediji, obitelj, digitalne navike

Summary

The influence of the media on the family is increasing with the development of digital technology, but also due to the change in the way of using the media in the age of corona crisis. The same reasons are causing more and more reflection on parental mediation and its styles with the aim of reducing family conflicts related to children's digital habits. In order for the influence of the media to be more positive, parental mediation to be of better quality, and family conflicts to be less frequent, it is necessary to develop media literacy in children, but also in parents. In order to determine how parents perceive the impact of digital technology on children and how much importance they attach to parental mediation, a quantitative research was conducted through a questionnaire. The responses of the surveyed parents showed, among other things, that the parental perception of the use of the Internet and digital technology by their children is more positive than the perception at the general level of all children.

Keywords: parental mediation, media literacy, parents, children, digital media, family, digital habits

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Utjecaj digitalnih medija na obitelj	2
3. Roditeljska medijacija	4
4. Obiteljski sukobi povezani s digitalnim navikama djece	10
5. Medijska pismenost	13
5.1. Uloga roditelja u medijskom opismenjavanju djece	15
6. Metodologija istraživanja	17
7. Rezultati istraživanja	20
8. Rasprava	40
9. Zaključak	42
Literatura	44
Dodaci	47

1. Uvod

Utjecaj digitalne tehnologije svakodnevno raste, a taj učinak je naročito vidljiv u doba koronakrize. Zbog epidemioloških mjera djeca školu pohađaju *online*, a uredi mnogih roditelja preselili su u obiteljske domove. Digitalne tehnologije dobivaju sve važniju ulogu u kućanstvu pa kod nekih obitelji uživaju status „člana“ same obitelji. Dostupnost digitalnih tehnologija i medijska pismenost su, iz navedenih razloga, mnogim obiteljima postala obaveza. Pod utjecajem digitalnih tehnologija mijenja se i kvaliteta obiteljskih odnosa, ali i obiteljska kohezija. Internet pruža mogućnosti za obiteljsku suradnju i komunikaciju, ali ponekad može biti i izvor obiteljskih sukoba. Kako bi smanjili negativan učinak digitalne tehnologije te povećali pozitivan učinak, ali i broj sukoba doveli do najmanje moguće mjere, roditelji na razne načine nadziru djecu u korištenju medija i medijskih sadržaja.

Rizici *online* komunikacije su jedan od najvažnijih razloga aktivacije roditeljske medijacije, a roditelji odabiru zajedničko korištenje digitalnih tehnologija, restriktivnu ili aktivnu medijaciju. Korištenjem odgovarajućeg stila medijacije, roditelj bi kod djeteta trebao potaknuti razvijanje medijske pismenosti, a nedosljednost medijacijskom stilu može djelovati negativno na obiteljske odnose. Uzrok obiteljskih sukoba može biti podjela tehnoloških resursa unutar kućanstva, načini korištenja digitalne tehnologije od strane djece, ali i pojačani nadzor aktivnosti kod djece, naročito one u adolescentskoj dobi. Adolescenti teže ka većoj autonomiji te roditeljsku medijaciju ponekad doživljavaju kao napad. Pomažući djeci da dosegnu najveću moguću razinu medijske pismenosti, roditelji štite mentalno zdravlje djeteta i smanjuju mogućnost stvaranja internetske ovisnosti.

Cilj ovog rada je uz pomoć teorijskog okvira utvrditi razinu znanja roditelja o korištenju digitalne tehnologije kod njihove djece, ali i ustanoviti stavove roditelja vezane uz roditeljski nadzor pri korištenju interneta te utvrditi postoji li nesrazmjer u stavovima roditelja kada je riječ o korištenju digitalnih tehnologija njihove djece u odnosu na korištenje istih kod sveukupne populacije djece.

2. Utjecaj digitalnih medija na obitelj

Za mnoga kućanstva digitalni mediji su postali članovi suvremene obitelji, te kao što svaki član obitelji ima svoju ulogu, a s time i utjecaj na koheziju zajednice, iste se mogućnosti pripisuju i digitalnim medijima. Osim što utječu na svakog člana obitelji pojedinačno, vidljiv je i utjecaj na međusobne odnose unutar obiteljske zajednice. Roditelji često vode rasprave s djecom o korištenju digitalnih medija i nije rijetkost da ne pronalaze razumijevanje za digitalne navike svoje djece. Uređaji poput osobnih računala postavili su slabu granicu između obiteljskog i poslovnog vremena. Elektronička pošta, pametni mobiteli i računalne mreže pružaju priliku članovima obitelji da rade od kuće, što je danas značajnije no ikada. U doba koronakrize mnogi uredi preselili su se u domove. Snaga i utjecaj digitalnih medija nikada nije bila jača, a obiteljski odnosi variraju između zajedničkih aktivnosti kojima posreduju digitalni mediji i individualnih aktivnosti pojedinih članova koje ih odvlače u osamljeni svijet tehnologije.

Već 1950-ih televizija je zauzela središnje mjesto u mnogim kućanstvima. Središnjica obiteljskog okupljanja, koje se nekoć odvijala oko kamina, tako se prebacila na prostor ispred televizora. O važnosti tog medija govori i činjenica da se pozicija televizora, još u njegovom ranom razdoblju, uključivala u tlocrte domova. Ovisno o poziciji televizora, određuje se struktura rasporeda namještaja unutar kuće. Vjerovalo se da televizija oživljava kućanstvo tako što članove obitelji drži kod kuće i na okupu, da djeluje kao „liječnik“ protiv bračnih problema, ali i problematične djece jer ih animira i drži podalje od ulice. Razvoj tehnologije pridonio je kupnji novih televizora boljih specifikacija. Stariji uređaji su se prepuštali djeci i tako je stvoreno kućanstvo s više televizora (Wartella, Jennings, 2009: 60). Razmišljajući o toj temi, mnogi će se složiti s tezom Marshalla McLuhana da je „medij poruka“. Činjenica da sam medij toliko utječe na korisnike i mijenja njihov način života, revolucionarnija je od utjecaja samog sadržaja koji se tim medijem prenosi. No, i sadržaj ima svoju ulogu kada je riječ o utjecaju medija na obitelj. Osim što televizija kao medij ima moć okupiti članove obitelji, ona ima jednaku snagu i razdvojiti ih. To je naročito vidljivo u kućanstvima u kojima ima više televizora. Ovisno o sadržaju koji pojedinci žele gledati, pada odluka na zajedničko gledanje televizije ili na odvajanje članova obitelji u zasebne prostorije. Na taj način pojedinci prate samo željeni sadržaj. Ponekad, čak i kada obitelj odluči provoditi zajedničko vrijeme bez prisutnosti medija, nije strano da se među temama obiteljskog razgovora pronađu i teme inspirirane sadržajem koji se prikazivao na televiziji. Na taj se način misli članova obitelji vraćaju ka medijima, iako ih ne

koriste u tom trenutku. Mogli bismo reći da je teško zamisliti život bez utjecaja medija. Jednako vrijedi i za ostale medije, naročito digitalne, pa ponekad i obiteljski odlasci na kulturna ili sportska događanja mogu biti motivirani *Facebook* objavama i događanjima.

Uvođenjem novih tehnologija, poput interneta, u kućanstvo, kvaliteta obiteljskih odnosa nastavila se mijenjati. Internet pruža mogućnosti za obiteljsku suradnju i komunikaciju pa roditelji i djeca mogu zajedno igrati igre u virtualnom svijetu i surađivati na instalaciji raznih softvera, ali to nije uvijek nužno tako. Istraživanja su pokazala da su učestalost i vrsta korištenja interneta negativno povezani s obiteljskim vremenom i pozitivno povezani s obiteljskim sukobima (Mesch, 2012: 119). Upotreba interneta može biti i razlog pojačavanja socijalne izolacije djece od odraslih (Mesch, 2012: 120). Djeca danas često znaju više o računalima nego njihovi roditelji, a posljedica toga nerijetko su međugeneracijski sukobi. Djecu možemo nazvati digitalnim urođenicima, a roditelje ponekad digitalnim migrantima (Prensky, 2001). Imajući na umu da oni žive i kreću se zajedno, nije teško pretpostaviti da nailaze na nesuglasice. Valja se pitati što će se dogoditi kada sadašnji digitalni urođenici i sami postanu roditelji, odnosno kako će iskustva nastala prilikom odrastanja digitalnih urođenika s digitalnim imigrantima utjecati na njihovo vlastito roditeljstvo. To su tek neki od razloga zašto je važno poznavati ulogu digitalnih medija u obiteljskom životu. Iako se mnogo zna o utjecaju medija na djecu kao pojedince, daleko se manje pozornosti pridaje utjecaju medija na obitelj u cjelini, a isti ti mediji ponekad posreduju pri stvaranju samih obitelji. Aplikacije namijenjene samcima te upoznavanju srodne duše stvaraju brakove i obitelji, a sonografske slike nerođene djece kolaju društvenim mrežama (Jennings, 2017: 203-204). Istraživanje *HR Kids Online* pokazuje da je svako deseto dijete u dobi od 9 do 7 godina žrtva roditeljskog objavljivanja informacija o njima bez da su ih roditelji tražili pristanak (Ciboci i sur., 2017: 30). No, treba istaknuti i da digitalni mediji mogu imati i pozitivan utjecaj na obiteljsku zajednicu. U fazi kada su djeca u ranoj predškolskoj dobi, sudjelovanje roditelja u virtualnoj zajednici može im pružiti mogućnost pronalaska odgojnih savjeta ili opcija izvannastavnih aktivnosti za djecu. Kada djeca porastu i napuste dom, digitalni mediji mogu olakšati obiteljsku komunikaciju (Mesch, 2006: 476).

3. Roditeljska medijacija

Rizici *online* komunikacije, čija su najlakša meta upravo djeca, su jedan od najvažnijih razloga aktivacije roditeljske medijacije. U takve rizike uključuje se mnogo stavki, sve od lažnih vijesti i manipulacije medija do seksualnih grabežljivaca, distribucije pornografije, ali i drugih neprimjerenih i nasilnih sadržaja na internetu na koje djeca nailaze sudjelujući u virtualnoj zajednici. Monica Anderson i Jingjing Jiang (2018) su prilikom istraživanja anketirali 743 adolescenta i otkrili da je 59% njih doživjelo barem jednu vrstu nasilnog internetskog ponašanja, poput prozivanja imena ili širenja lažnih glasina. Isto istraživanje također je utvrdilo da se rizik od postajanja žrtvom internetskog nasilja povećavao s povećanjem samog vremena kojeg pojedinac provodi na mreži. Istraživanje provedeno u Hrvatskoj pokazuje da je četvrtina djece posjećivala stranice koje su uključivale govor mržnje, nasilan ili neprimjeren sadržaj, a naročito je zanimljiv podatak da je više od petine djece posjećivalo stranice sa sadržajima o samoubojstvu (Ciboci i sur., 2017: 30). Tinejdžeri koji su bili žrtve elektroničkog nasilja najčešće su opisivali vlastitu upotrebu medija kao „stalno na mreži“. Iz rezultata istraživanja *HR Kids Online* vidljivo je da većina djece u dobi od 9 do 17 godina pristupa internetu kada god to poželi ili zatreba. Iako stručnjaci savjetuju da se korištenje medija od strane djece ne odvija više od 2 do 3 sata dnevno, svako četvrto dijete provodi više od 4 sata dnevno uz medije (Ciboci i sur., 2017: 7). U virtualnom svijetu više vremena provode vikendom, nego kroz radni tjedan kada imaju druge školske i izvannastavne aktivnosti. Iako kod većine djece nisu potvrđeni simptomi ovisnosti o internetu, svakako što više vremena provode *online*, to je veća mogućnost da postanu žrtve elektroničkog nasilja (Ciboci i sur., 2017: 7).

Promišljanjem o tim rizicima i njihovim posljedicama jasno je da je roditeljska medijacija danas potrebna više no ikada. Ona se ne odnosi samo na zabranu i strogu kontrolu djece pri korištenju digitalnih medija. S obzirom na to da današnja djeca izrastaju u okruženju u kojem je nemoguće zaobići digitalne medije i sferu virtualne zajednice, potrebno ih je usmjeravati ka tome da postanu medijski, informacijski i informatički pismene osobe. Roditeljskoj medijaciji pripadali bi svi postupci i sve strategije kojima se roditelji koriste kako bi utjecali na digitalne navike svoje djece. Postoje tri oblika roditeljske medijacije, a to su restriktivna medijacija, aktivna medijacija i zajedničko korištenje (Nathanson, 1999: 125). Restriktivna roditeljska medijacija odnosi se na postavljanje jasnih pravila i ograničenja u svezi s korištenjem digitalnih medija od strane djece. Restrikcije mogu biti postavljene u raznim oblicima pa tako roditelji mogu ograničiti vrijeme provedeno uz digitalne medije, ali i sam sadržaj kojeg se djeca dotiču kroz medije (Nathanson, 1999: 125). Kao partneri roditelju, pri donošenju ovakvih odluka služe i

mnogi programi koji blokiraju određene rizične sadržaje na internetu kako bi djeca ostala zaštićena prilikom provedbe vremena u virtualnom svijetu. Iako restriktivno posredovanje uključuje reguliranje dječjeg pristupa određenim sadržajima ili ograničavanje njihovog vremena provedenog s medijima, javlja se pitanje koliko takva strategija utječe na dječje susrete s virtualnim svijetom izvan kućanstva.

Naime, digitalne navike djece dok su ona unutar zidova vlastitog doma mogu se veoma razlikovati od njihovih digitalnih navika koje razvijaju kada se ne nalaze pod nadzorom roditelja. Iako djeca virtualnom prostoru najčešće pristupaju iz vlastitog doma, nije rijetkost da ga posjećuju i u školi te pri druženju s vršnjacima. U Hrvatskoj svako treće dijete virtualnoj zajednici pristupa iz doma svojih prijatelja, a upravo tada imaju mogućnost posjetiti sve one stranice koje su na popisu zabranjenih u njihovu domu. Takvi rezultati pokazuju da roditelji zabranama pristupanja internetu neće puno postići jer će djeca tim stranicama pristupiti u domovima svojih prijatelja (Ciboci i sur., 2017: 6). Upravo ovaj podatak daje na važnosti obiteljskoj argumentiranoj raspravi o korištenju digitalnih medija. Roditelj bi kod djeteta trebao potaknuti kritičko mišljenje i na taj način potpomagati razvijanje medijske pismenosti vlastitog djeteta. Takav odnos u kojem se razvija povjerenje među članovima obitelji podržava autonomiju samog djeteta (Ciboci i sur., 2017: 6). Ako restriktivno medijsko posredovanje podržava autonomiju na način da roditelj djetetu pruža obrazloženje za nametnuta pravila i uzima u obzir djetetovu perspektivu, vjerojatnije je da će ono rezultirati prilagođenom uporabom medija čak i kada se dijete susretne s medijima izvan samog kućanstva. Kako bi razjasnili svoje razloge za sudjelovanje u restriktivnoj medijaciji, roditelji koji koriste stil koji podržava autonomiju, trebali bi tako potaknuti kritičko razmišljanje djeteta o medijskim sadržajima. Suprotno tome, strategija restriktivnog posredovanja, provedena strogom kontrolom i zabranama, djelovat će negativno na razvoj kvalitetnih digitalnih navika djeteta. Nedostatak poštovanja za djetetovo mišljenje i vršenje pritiska najčešće se iskazuje kroz kazne i ucjene. Takva kontrolna medijacija imat će željeni učinak samo onda kada je dijete u kontroliranim uvjetima, točnije u vlastitom domu s roditeljima (Valkenburg i sur., 2013: 450).

Nedosljedan restriktivni stil medijacije karakterizira neredovita i nepredvidiva primjena medijskih ograničenja. Nedosljedno roditeljstvo može dugoročno dovesti do problematičnih ishoda jer internalizaciju propisa ometaju kratkotrajno izbjegavanje sukoba i permisivno ponašanje (Valkenburg i sur., 2013: 450-451). Prvo, nedosljednost može promicati sukob roditelja i djece. Drugo, kada tinejdžeri dobiju dosljedne poruke, razumijevanje istih trebalo bi se povećati. Jednostavno rečeno, nedosljedna pravila mogu kod tinejdžera dovesti do zabune

oko njihovih granica. Treće, tinejdžeri mogu biti frustrirani ili pod stresom zbog nepredvidljivosti koju pružaju nedosljedne poruke, što ih dovodi do suočavanja s negativnim osjećajima zbog povećane upotrebe medija ili drugih potencijalno negativnih ponašanja koja im pružaju kratkotrajno olakšanje (Valkenburg i sur., 2013: 447). Što je veća nedosljednost pri roditeljskom posredovanju, to je veća i vjerojatnost da dijete sudjeluje u mrežnoj agresiji. Ovo otkriće podupire zaključak da obiteljsko okruženje može predvidjeti počinjenje elektroničkog nasilja, ali i mogućnost da dijete postane žrtva istog. Istraživanje u SAD-u u kojem je sudjelovalo 814 adolescenata u dobi od 14 do 17 godina pokazalo je da nedosljednost prilikom roditeljskih strategija povećava korištenje društvenih mreža kod adolescenata (Martins i sur., 2019: 311). Nedosljedna aktivna i restriktivna medijacija povezane su s većom upotrebom društvenih mreža kod djece, naročito kod tinejdžera, a učestalost korištenja istih povećava i sudjelovanje u elektroničkom nasilju (Martins i sur., 2019: 324). Nedosljedna aktivna medijacija nije pokrenula sukob između roditelja i djeteta kao nedosljedna restriktivna medijacija. Razlog tomu je činjenica da nedosljedna aktivna medijacija traži od roditelja da barem pokažu zanimanje za perspektivu svog djeteta. Suprotno tome, tinejdžeri restriktivno posredovanje uvijek mogu doživljavati kao nametljiv, negativan i neopravdan čin (Martins i sur., 2019: 325).

Aktivna roditeljska medijacija uključuje razgovor između roditelja i djeteta o medijskim sadržajima, kao i o njihovim mogućim rizicima i dobrobitima. Aktivnim posredovanjem roditelji žele pomoći svojoj djeci da postanu savjesni potrošači medija. Takvo posredovanje prvenstveno je usmjereno na oblikovanje načina na koji korišteni sadržaj utječe na djecu (Fikkers i sur., 2017: 3). Takva medijacija poželjna je za razvoj medijske pismenosti kod djece te za njihovo dostizanje najvećeg stupnja u razvoju kritičkog mišljenja prema medijima. Mnogi roditelji nisu dovoljno medijski pismeni pa isti nisu u mogućnosti primijeniti aktivnu medijaciju prilikom odgajanja vlastite djece. Programi obrazovanja roditelja u tom području su oskudni pa u skladu s time i sami roditelji nemaju izbora, nego pribjeći drugim načinima medijacije. Roditelji čiji disciplinski stil udovoljava interesima djeteta, ali ujedno sadržava velika očekivanja od djetetova ponašanja, odražava kombinaciju topline i zahtjevnosti. Odnosno, takva uključenost roditelja temelji se na autoritativnom odgojnom stilu. I autoritativni i kontrolirajući roditelji imaju tendenciju izražavati čvrste ideje i očekivanja, ali autoritativni roditelji se od kontrolirajućih razlikuju po tome što pokazuju iskrenu znatiželju u pogledu perspektive svog djeteta (Martins i sur., 2019: 323). Restriktivno posredovanje koje podržava autonomiju zahtijeva dijalog između roditelja i djeteta koji se uzajamno poštuje, dok kontrolno

restriktivno posredovanje često ne zahtijeva raspravu roditelja i djeteta, ono jednostavno uključuje upotrebu filtera ili drugih uređaja za blokiranje koji uklanjaju pristup medijskim sadržajima (Martins i sur., 2019: 324).

Prema Patti M. Valkenburg i suradnicima (2013: 451) i restriktivne i aktivne strategije medijacije mogu biti učinkovite kada se predstavljaju na način koji podržava autonomiju, a iste treba razlikovati od kontrolirajućeg roditeljstva. Aktivna i restriktivna strategija roditeljskog posredovanja može se komunicirati na autonomni, kontrolni ili nedosljedan način, a svaki od njih može dovesti do različitih ishoda, ovisno o stilu roditeljstva koji se koristi. Prema Nicole Martins i suradnicima (2019: 312-313) kontrolna aktivna medijacija uključuje rasprave između roditelja i djeteta u kojima se mišljenje djeteta ne uzima u obzir, a djetetova perspektiva se ne prepoznaje. Ako roditelji ne saopće svoje razloge za posredovanje, djeca će smatrati da njihov autoritet nije legitiman. Djeca tada mogu imati manju motivaciju da udovolje postavljenim zahtjevima od strane roditelja. To naročito može biti slučaj s adolescentima koji tvrde da, kako odrastaju, samostalno donose odluke u sve većem broju domena. Učinkovitost restriktivnih i aktivnih tehnika roditeljskog posredovanja, posebno kada se radi o djetetu tinejdžeru, može ovisiti, ne samo o učestalosti posredovanja, već i o stilu posredovanja. S obzirom na sve veću potrebu adolescenata za autonomijom, roditeljska medijacija koja se komunicira na autonoman način može biti učinkovitija od kontrolne medijacije koja ne poštuje mišljenje samog djeteta. Posredovanje koje se doživljava kao kontroliranje, te zahtijeva poštivanje pravila ili pokazuje malo interesa za ulazak tinejdžera, može dovesti do osjećaja ogorčenosti kod djeteta i rezultirati negativnim ponašanjem. Konačno, nedosljedna uporaba restriktivne tehnike posredovanja može potaknuti bijes djece zbog naizgled proizvoljne provedbe ili promjene onoga što je dopušteno ili nije od roditelja do roditelja ili od situacije do situacije, što dovodi do toga da takva medijacija postaje neučinkovita (Martins i sur., 2019: 312).

Treći tip roditeljske medijacije odnosi se na roditeljsko i dječje zajedničko korištenje medija. Kada Amy I. Nathanson (1999) govori o ovoj strategiji, referira se na obiteljsko gledanje televizije, no danas je čest i zajednički ulazak u virtualni prostor. Roditelji s djecom igraju igre putem kanala kao što su pametni telefoni, PlayStation ili računala, a nerijetko zajedno istražuju internet kako bi pronašli zabavu ili materijale za školske zadatke. Upravo internet pruža mogućnost za obiteljsku suradnju i komunikaciju u kojoj roditelji i djeca mogu zajedno provoditi vrijeme. Kako bi se ovakva vrsta nadzora lakše primjenjivala, računalo se često nalazi u dnevnom boravku, a ne u dječjoj sobi, te svi imaju uvid u sadržaj na ekranu. Zajedničkim korištenjem roditelji usađuju svoje navike djeci te djeca stvaraju pozitivne digitalne navike

ovisno o tome koliko su pozitivne navike njihovih roditelja, ali i koliko se te na koji način, raspravlja o istima. Osim što je zajedničko korištenje interneta oblik druženja, ono omogućuje istovremeno davanje povratnih informacija o tome što se smije, a što se ne smije raditi u virtualnom prostoru. Ova medijacija korisna je u mlađoj dobi djeteta. Inzistiranje na zajedničkom korištenju digitalne tehnologije s adolescentima ne bi imalo iste pozitivne rezultate. Sve više djece posjeduje vlastite digitalne uređaje, poput pametnih telefona, a upravo ta činjenica otežava ovakvu vrstu roditeljske medijacije. Istraživanje *HR Kids Online* pokazalo je da pametne telefone u dobi od 9 do 11 godina posjeduje 82,4% djece, u dobi između 12 i 14 godina 95,5% djece, a u dobi od 15 do 17 godina čak 99,1% djece (Ciboci i sur., 2017: 6). Iako roditelji ne koriste s djecom te uređaje, oni prate djecu na društvenim mrežama. Gotovo 40% djece među *Facebook* prijateljima ima i roditelje, a 15,8% ne žele roditelje među svojim *Facebook* prijateljima. Roditelji koji na taj način koriste medijaciju, s jedne strane nadziru svoje dijete, a s druge strane žele biti upućeni u društveni život svoje djece (Ciboci i sur., 2017: 19).

Istraživanje, koje se bavilo pitanjem upotrebe medija u obiteljima s jednim djetetom u usporedbi s obiteljima s više od jednog djeteta, dalo je zanimljive rezultate. Oni ukazuju na zdraviju upotrebu medija u kućanstvima s više djece, nego u kućanstvima s jednim djetetom. Istraživanje je pokazalo da su kućanstva s više djece sklonija negativnijim utjecajima medija od kućanstava s jednim djetetom. Redoslijed rađanja djece bio je posebno značajan u obiteljima u kojima je između djece bilo šest ili više godina razlike. U obiteljima s većim razmacima između djece zabilježene su zdravije medijske navike kao i manji otpor medijskim učincima (Jennings, 2017: 205). Kao razlog tomu mogu biti zreliji razgovori koje starije dijete vodi s mlađim ili promjena roditeljske medijacije od strane roditelja prilikom odgajanja mlađeg djeteta. Dok za djecu bližih generacija najčešće vrijede ista ili slična roditeljska pravila, za djecu između kojih je više godina razlike roditelji, osvrćući se na dosadašnje odgojne postupke, ponekad mijenjaju način roditeljske medijacije (Jennings, 2017: 205).

Nicole Martins i suradnici pišu o roditeljskim sporazumima i uzajamnoj podršci oko medijskih pravila (2019: 313). Autori navode kako pokušaji roditelja da ograniče ili usmjere upotrebu medija kod djece mogu biti manje učinkoviti i donijeti manje pozitivne ishode kada se roditelji ne slažu i podržavaju jedni druge s obzirom na medijska pravila. Roditelji koji izvještavaju da se od svog partnera razlikuju u tome koliko su restriktivni prema korištenju medija, predviđaju i učestalost roditeljskih rasprava o medijskim ograničenjima, ali i djetetovu izloženost medijskom nasilju. Djeca tinejdžerske dobi koja smatraju da se njihovi roditelji slažu oko medijskih pravila koja se na njih odnose, vjerojatnije će izvijestiti da im roditelji objašnjavaju

medijska pravila i pokazati veću znatiželju o stavovima ostalih tinejdžera o medijima. Ti tinejdžeri također izvještavaju da su njihovi roditelji dosljedni u provedbi pravila i pokazuju interes za njih. Ta ponašanja mogu odražavati pozitivnu obiteljsku klimu koja uključuje obiteljski sklad, angažman roditelja i djeteta te potporu autonomiji (Martins i sur., 2019: 313-323). Nedostatak podrške jednog od roditelja može dovesti do toga da se odustane od pokušaja provođenja određenih pravila. Takva saznanja daju važnost sporazumu između partnera, to jest roditelja, koji prednjači samoj roditeljskoj medijaciji. Ukoliko roditelji jednako pristupaju roditeljskoj medijaciji, utoliko će njena učinkovitost biti bolja. Različita očitovanja od strane roditelja djeca mogu shvatiti kao nedosljednost.

4. Obiteljski sukobi povezani s digitalnim navikama djece

Ne koriste sva djeca internet na isti način. Iako neki troše većinu vremena u virtualnom prostoru tražeći informacije potrebne za školu ili u stjecanju raznih vještina, drugi internet češće koriste u društvene i zabavne svrhe. Gustavo S. Mesch (2012: 122) tvrdi da su igranje igara i sudjelovanje na komunikacijskim platformama najčešći oblici zabavljanja u virtualnom prostoru. Kada mladi koriste internet u društvene i zabavne svrhe, a roditeljska očekivanja proturječe toj vrsti upotrebe, povećava se mogućnost stvaranja sukoba unutar obiteljske zajednice. Suprotno tome, korištenje interneta u obrazovne svrhe upotreba je koju roditelji izuzetno cijene i koja je u skladu s roditeljskim očekivanjima te neće izazivati sukobe (Mesch, 2012: 122). Najčešće sukobi nastaju zbog želje adolescenata da razvijaju vlastitu samostalnost, ali i zbog roditeljskog autoriteta i kontrole pri korištenju digitalne tehnologije. Mesch (2006: 473) navodi da su istraživanja pokazala da su sukobi adolescenata i roditelja zbog korištenja interneta povezani s percepcijom da je adolescent računalni stručnjak. Obitelji u kojima su adolescenti smatrani stručnjacima za nove tehnologije vjerojatnije su doživjeli sukobe. Pokušaj roditelja da smanje autonomiju adolescenata reguliranjem njihova vremena provedenog u virtualnom prostoru povećao je vjerojatnost obiteljskih prepirki zbog interneta. Međugeneracijski sukobi su veći u obiteljima u kojima su roditelji izrazili zabrinutost zbog potencijalno negativnih posljedica korištenja interneta (Mesch, 2006: 473).

Korištenje interneta oduzima puno vremena, a ako su djeca duže vremena na mreži, može se očekivati utjecaj na vrijeme koje oni i njihovi roditelji provode zajedno. Vrijeme provedeno u obiteljskoj zajednici preduvjet je dobrih odnosa između djece i roditelja, a smanjenje takvog vremena šteti obiteljskoj koheziji (Mesch, 2006: 474). Natjecanje za oskudne resurse je također identificirano kao razlog sukoba između roditelja i djece. U većini kućanstava postoji samo jedno računalo, a roditelji i djeca natječu se za vrijeme korištenja. Roditelji i djeca, posebno u velikim kućanstvima, trebaju pregovarati i stvoriti nova pravila u svezi s obrascima korištenja računala. Uzrok sukoba može biti i roditeljska zabrinutost zbog prirode virtualnog svijeta i njegova utjecaja na djecu. Roditelji su zabrinuti zbog toga što bi njihova djeca mogla vidjeti ili pročitati na mreži (Mesch, 2006: 475). Neki, stoga, koriste uređaje za nadgledanje ili kontrolu vrsta mrežnih stranica kojima djeca mogu pristupiti pa na taj način nadziru sadržaj na koji djeca nailaze. Pojačani nadzor aktivnosti kod djece, naročito one u adolescentskoj dobi, može stvoriti rasprave u svezi s autonomijom (Mesch, 2006: 475). Zabrinutost roditelja može ih navesti na oblikovanje pravila o količini upotrebe interneta. Adolescenti pravila doživljavaju kao

miješanje u privatne stvari i pokušaj smanjenja njihovih težnji za povećanom samostalnošću (Mesch, 2006: 475). Adolescencija je razdoblje u kojem članovi obitelji trebaju prilagoditi svoje odnose kako bi udovoljili potrebama sve zrelijeg djeteta. Mnoge se obiteljske rasprave u toj fazi tiču roditeljske regulacije svakodnevnog života adolescenata, poput toga koliko kasno mogu ostate vani, s kim se smiju družiti i kako trebaju koristiti digitalnu tehnologiju. Studije na adolescentima pokazuju da, kako oni postaju stariji, tako sve manje toleriraju roditeljski autoritet nad aspektima svog osobnog života. Zahtijevaju sve više autonomije i pokazuju veću spremnost da se otvoreno ne slažu sa svojim roditeljima i njihovim stavovima (Mesch, 2006: 476). Prema Gustavu S. Meschu (2006: 477), adolescenti i roditelji složili su se da roditelji imaju legitimnu vlast nad moralnim pitanjima koja uključuju ponašanje djeteta koje bi moglo biti štetno za druge ili narušiti međusobno povjerenje, nad razboritim pitanjima koja se tiču ponašanja u svezi s pušenjem i konzumiranjem alkohola, ali i nad pitanjima o prijateljstvima koja djeca sklapaju. Što se tiče odabira odjeće i vremenskog ograničenja korištenja digitalne tehnologije, adolescenti su ih smatrali manje legitimno podložnima roditeljskoj nadležnosti, kao i manje obveznim za raspravu od ostalih pitanja. Obitelji u kojima roditelji nameću pravila ograničavajuća za vrijeme koje djeca mogu provesti u konzumaciji medija vjerojatnije je da će doživjeti sukobe (Mesch, 2006: 477).

Tijekom adolescencije, djetetova i roditeljska očekivanja se mijenjaju, a razlike u tim očekivanjima mogu uzrokovati obiteljske sukobe. Djeca mogu očekivati da će adolescencija biti vrijeme veće slobode, a roditelji od adolescenata da sami reguliraju svoje ponašanje tako da njihove socijalne i zabavne aktivnosti ne ometaju školske aktivnosti. Roditelji su svjesni da računala mogu poslužiti kao alat za poboljšanje akademske izvedbe. Na primjer, programi za obradu teksta koji ispravljaju pravopis mogu povećati jezične sposobnosti. Istraživanja su pokazala da roditelji cijene nove obrazovne resurse koje je internet pružio njihovoj djeci, no brinu se zbog erozije standarda koji je vidljiv kod čitanja kratkih i manje vjerodostojnih *online* članaka umjesto knjiga (Johnson, 2006: 567-568). Osim navedenog, roditelji izražavaju i zabrinutost za mogućnost da digitalni mediji odvrćaju djecu od drugih aktivnosti. Studije koje istražuju interakciju među članovima obitelji o medijskim pitanjima izvještavaju da su roditelji očekivali od adolescenata da sami reguliraju upotrebu interneta i da ulože napore da ograniče vrijeme korišteno u računalnim aktivnostima kako ne bi ometali školski rad i druženje (Livingstone, Bovill, 2001: 5).

Spol adolescenta ili roditelja može imati važan utjecaj na obiteljske odnose. Djeca imaju tendenciju različito se odnositi prema majkama i očevima. Adolescenti su skloniji svojoj majci,

provode više vremena nasamo s majkama te s njima raspravljaju o emotivnim pitanjima i problemima koji se tiču njihovih osjećaja. Vjerojatnije je da će isti očevi doživljavati kao relativno udaljene osobe od kojih mogu tražiti informacije, ali i od kojih rijetko traže savjet ili podršku. Zanimljivo je da se adolescenti češće svađaju s majkama nego s očevima. Očigledno su odnosi s majkama emocionalno intenzivniji, a kao razlog tomu W. Andrew Collins i Graeme Russel (1991: 106) navode jaču potrebu adolescenata da se odvoje od majki, ali i česte pokušaje majki da održe dječju ovisnost o roditeljima. Dok je negativno to što sukoba ima više, taj intenzitet odražava i pozitivne ishode, poput veće bliskosti (Collins, Rusell, 1991: 106-109). Studija, koja je primijenila dubinske intervjuje s obiteljima koje su koristile računala, otkrila je da su majke zabrinute za jednaku raspodjelu oskudnih resursa digitalnih uređaja među svim članovima kućanstva (Ribak, 2001: 229). Čini se da je to razlog nekih naznaka da je majka više uključena u regulaciju korištenja interneta i da je obično majka ta koja postavlja pravila za upotrebu medija, a ne otac (Mesch, 2006: 479).

Što se tiče sukoba, 40,2% roditelja izjavilo je da su se zbog korištenja interneta posvađali sa svojom djecom. Gotovo dvije trećine obitelji izjavile su da imaju pravila o tome kada i koliko dugo djeca mogu biti na internetu (Mesch, 2006: 482). Roditelji koji ograničavaju vrijeme koje adolescent smije provesti u razgovoru na telefonu čine 46,9% roditelja, a samo 40,1% ograničava vrijeme koje njihovo adolescentno dijete smije provesti gledajući televiziju (Mesch, 2006: 482). Utvrđeno je da su sukobi češći u velikim obiteljima. Povećanjem broja braće i sestara povećava se i konkurencija za korištenje dostupnih digitalnih uređaja u kućanstvu. Očekivalo se da će roditeljske vještine utjecati na obiteljske sukobe. Argument je bio da što su roditelji više uključeni u različite aspekte korištenja interneta, to će biti otvoreniji prema novoj tehnologiji i izbjegavati sukob s adolescentom (Mesch, 2006: 485). Nalazi su djelomično podržali ovo očekivanje, ukazujući na to da su obiteljski sukobi rjeđi u obiteljima u kojima su roditelji početnici u korištenju interneta. Uvjerljivo objašnjenje je da se, kad su roditelji početnici u korištenju računala, odnos s njihovom djecom temelji na suradnji. Djeca su bila izvor tehničkih vještina o kojima ovise roditelji. No, kako roditelji postaju sve iskusniji pri korištenju digitalne tehnologije, tako dolazi do sve većeg broja obiteljskih sukoba (Mesch, 2006: 486-490). Kada bi roditelji i djeca posjedovali jednake razine medijske pismenosti, pitanje je koliko bi sukoba tada bilo, te bi li oni bili rjeđi sukladno smanjenju međugeneracijskog *jazza* vidljivog u digitalnim navikama roditelja i djece.

5. Medijska pismenost

William James Potter (2010: 675) navodi kako je još 2010. godine na temu medijske pismenosti *Google* tražilica indeksirala čak 765.000 izvora, a upotreba te ključne riječi u užem pretraživanju unutar *Google Scholar* daje značajnu literaturu s više od 18.700 članaka. Te su članke izradili znanstvenici, kao i zabrinuti građani iz gotovo svih dijelova svijeta. Gotovo sav spis o medijskoj pismenosti objavljen je u protekla četiri desetljeća. S promjenom masovnih medija, digitalizacijom informacija i konvergencijom na različitim kanalima prijenosa, sve više znanstvenika privlači ta tema (Potter, 2010: 675). Prema Dennisu M. Adamsu i Mary Hamm (2001: 33) medijsku pismenost možemo smatrati sposobnošću stvaranja osobnog značenja iz vizualnih i verbalnih simbola koje svakodnevno stvaramo prilikom gledanja televizije, oglasa, filma i digitalnih medija. Ona je više od učenja dekodiranja samih informacija te se odnosi i na razvoj kritičkog mišljenja prema medijskom sadržaju. James A. Anderson (1981: 22) govori da se medijska pismenost odnosi na vješto prikupljanje, tumačenje, testiranje te primjenu informacija bez obzira na medij. Art Silverblatt i Ellen M. Eliceiri (1997: 48) definiraju medijsku pismenost kao vještinu kritičkog mišljenja koja omogućava publici da dešifrira informacije koje dobiva putem kanala masovne komunikacije i osnažuje ih da razvijaju neovisne prosudbe o medijskim sadržajima.

Univerzalna definicija medijske pismenosti ne postoji, a razlog tomu su tri glavna problema s kojima se suočavaju znanstvenici koji razmatraju ideju medijske pismenosti, a o njima govori Potter (2010: 679). Prvi problem pita što su mediji u sferi medijske pismenosti. Neki su znanstvenici usredotočeni samo na jedan medij, poput televizije ili računala, dok drugi u medije uključuju sve kanale za dijeljenje informacija (Potter, 2010: 679). Konvergencija medija učinila je razlike između masovnih medija relativno nevažnima u usporedbi s njihovim sličnostima pa stoga raste svijest o tome da bi se medijska pismenost trebala baviti svim oblicima medija. Drugi problem zanima što se podrazumijeva pod pismenošću. Potter (2010: 679) tvrdi da dok jedni medijsku pismenost vide prvenstveno u povećanju vještina, drugi ju smatraju bližom samoj aktivnosti. Treći problem bavi se definiranjem svrhe medijske pismenosti. Prema Potteru (2010: 679) jedan dio stručnjaka smatra da je svrha medijske pismenosti poboljšati život pojedinaca, a drugi dio povezuje pojam medijske pismenosti s društvom. Masovni mediji mogu proizvesti širok raspon potencijalno negativnih učinaka na pojedince, ali i onih pozitivnih. Svrha medijske pismenosti je pomoći ljudima da se zaštite od potencijalno negativnih učinaka. To ne znači da svi stručnjaci za medijsku pismenost vjeruju da mediji imaju snažan učinak na

pojedince. Međutim, čini se da postoji konsenzus da su čak i slabi i suptilni utjecaji medija važni za razmatranje (Potter, 2010: 679-680).

Neki se slažu s podjelom medijske pismenosti s obzirom na pristup i kompetencije. Pristup medijima uključuje ne samo vlasništvo nad uređajima poput televizije, računala ili pametnog mobitela, nego i vrijeme provedeno koristeći se njima. Kompetencije se odnose na vještine potrebne za korištenje temeljnih značajki medijske tehnologije, poput navigiranja sadržajem medija. Takve vještine mogu uključivati teoretsko, ali i praktično znanje o tome kako mijenjati kanale na televiziji, otvoriti internetsku stranicu ili se pomicati kroz mrežnu stranicu teksta. Kompetentnost se očituje i u reguliranju tehnologije, a to se odnosi na pitanja poput zaštite privatnosti, dobivanja pomoći kada je potrebno i filtriranja neprimjerenog ponašanja (Livingstone i sur., 2005: 1-18). Vještine i kompetencije koje medijski pismeni pojedinac treba posjedovati su među često raspravljanim pitanjima u literaturi, a Europska povelja za medijsku pismenost navodi čak sedam ključnih kompetencija koje bi medijski pismeni ljudi trebali imati. One uključuju učinkovito korištenje medija, pristup i donošenje informiranih izbora o medijskim sadržajima, razumijevanje stvaranja medijskog sadržaja, analizu medijskih tehnika i poruka, korištenje medija za komunikaciju, izbjegavanje štetnih medijskih sadržaja i usluga te korištenje medija za demokratska prava i u građanske svrhe (Eristi, Erdem, 2017: 252). U demokratskom društvu medijski pismeni pojedinci imaju više mogućnosti u kreiranju informiranog mišljenja o dnevnim pitanjima i u stanju su izraziti svoje mišljenje pojedinačno i kolektivno u javnoj, građanskoj i političkoj domeni (Livingstone i sur., 2005: 1).

Digitalna tehnologija postala je središte ljudskog života, štoviše ljudski život razvija se i kroz *online* dimenziju, a to opisuje i izreka 21. stoljeća: „ako nije na internetu, nije se niti dogodilo“. Interaktivnost, kao najvažniji čimbenik digitalnih medija, omogućuje svakom korisniku da postane i kreator sadržaja u virtualnom svijetu. Upravo ta činjenica stvara zahtjev za razvojem medijske pismenosti koja više nije preferencija, nego potreba individue koja živi u korak s tehnologijom. Većina medijskih poruka izrađena je u određene svrhe, najčešće komercijalne ili političke orijentacije, stoga je postupak vrednovanja medijskog sadržaja od vitalne važnosti. U novom medijskom poretku, u kojem ne postoje oštre granice između stvaratelja medijskih sadržaja i njihovih potrošača, propitivanje kvalitete sadržaja prilično se razlikuje od susreta sa sadržajem u tradicionalnim medijima. Badahir Eristi i Cahit Erdem (2017: 252) tvrde da upravo zbog toga pojedinci moraju posjedovati strukturu znanja o društvenom, kulturnom, ekonomskom, političkom i povijesnom kontekstu kako bi mogli kritički ocjenjivati medijski sadržaj i ne doživljavati internet kao izvor istinitih i objektivnih informacija, već kao resurs

kojim se informacije preispituju, ocjenjuju i reflektiraju. Prilikom susreta s medijskim sadržajima potreban je skup kompetencija za njihovu analizu. Te kompetencije uključuju ispitivanje strukture, sadržaja, dizajna, oblika i slijeda poruka s kritičkom perspektivom pomoću umjetničkih, književnih, društvenih, političkih i ekonomskih koncepata (Eristi, Erdem, 2017: 253). Medijski pismena osoba s analitičkim vještinama svjesna je da je medijska poruka proizvod planiranog rada i jasno vidi granicu između stvarnog svijeta i svijeta koji su mediji zapravo stvorili (Eristi, Erdem, 2017: 253-254).

5.1. Uloga roditelja u medijskom opismenjavanju djece

Uloga medijske pismenosti u obrazovanju dobiva sve veću važnost, ali unatoč tomu ne postoji konsenzus oko toga koji je najbolji kurikulum medijske pismenosti. Teško je zamisliti jedinstveni nastavni plan i program koji ispunjava ciljeve svih vrsta škola, na svim razinama, u školama svih veličina i u svim zemljama (Potter, 2010: 683). U Hrvatskoj je medijska kultura školskim kurikulumom propisana kao jedna od sastavnica nastave Hrvatskoga jezika, a nije strano da se mediji koriste i u sklopu drugih nastavnih područja. Unatoč ideji da se djeca o pravilnom korištenju medija obučavaju u školi, oni medije koriste najčešće kod kuće. Uzimajući to u obzir, mnogi će zaključiti da su roditelji ključni za medijsku pismenost djece. Potter (2004: 268) navodi da puko upućivanje odraslih da koriste medije zajedno s djecom nije od velike pomoći, kao niti besciljni razgovori s djecom tijekom korištenja medijskog sadržaja. Roditelji koji jednostavno kritiziraju medijske sadržaje mogli bi negativno utjecati na svoju djecu ili navesti djecu da vjeruju kako roditelji nemaju povjerenja u njihovo razumijevanje medijskih poruka. Mnoga djeca su na neki način medijski pismenija od svojih roditelja pa bi možda djeca trebala razgovarati sa svojim roditeljima dok odrasli gledaju televiziju. No, ipak, roditelji osiguravaju i plaćaju računala, internetske veze i mobitele, a roditeljska odgovornost je naučiti djecu kako koristiti te moćne oblike komunikacije na etičan i siguran način. Roditelji moraju znati i razumjeti da upravo oni odgovaraju za postupke svoje maloljetne djece kada je riječ o korištenju digitalne tehnologije.

U slučaju da dijete koristi društvene mreže, poput *Facebooka*, roditelji bi trebali postaviti osnovna pravila o vremenu koje dijete može provesti na mreži. Time štite mentalno zdravlje djeteta i smanjuju mogućnost stvaranja internetske ovisnosti. Roditelji bi trebali postaviti osnovna pravila o tome koga se može smatrati prijateljem na društvenim mrežama. Preporuka je da se djeca na društvenim mrežama sprijatelje samo s ljudima koje već znaju u izvanmrežnom svijetu. Kako bi znali tko može vidjeti informacije o njihovom djetetu, roditelji trebaju

razumjeti postavke privatnosti društvenih mreža na kojima su njihova djeca aktivna. Iako djeca često misle da im treba omogućiti privatnost u virtualnom prostoru, roditelji trebaju težiti iskrenoj i redovitoj komunikaciji s djetetom o njihovoj *online* prisutnosti. Od koristi je i obiteljski razgovor o prikladnom i neprikladnom sadržaju koji djeca mogu dijeliti na mreži. Odgovarajući incidenti zabilježeni u medijima mogu poslužiti kao poučan materijal. Djecu treba podsjetiti da se fotografije i riječi poslane putem interneta nikada ne mogu izbrisati zbog njihove široke i brze cirkulacije. *Online* bonton treba biti neizostavna stavka obiteljskih razgovora. To bi moglo uključivati definiranje neprihvatljivih ponašanja poput nepristojnog izražavanja, maltretiranja ili zlostavljanja nekoga, izmišljanja ili širenja glasina te sudjelovanja u štetnim anketama. Osim što roditelji u dogovoru s djecom postavljaju pravila lijepog ponašanja, oni s njima trebaju razgovarati i o posljedicama nepridržavanja dogovorenih pravila pri uporabi društvenih mreža, a iste potom i provoditi na dosljedan način. Vođenje sličnih rasprava i dogovaranje granica trebalo bi se koristiti i kada je riječ o upotrebi pametnih telefona. Bez obzira na to koriste li sami roditelji digitalne medije, neophodno je da steknu razumijevanje i svijest o njihovu korištenju kako bi svoju djecu naučili sigurnoj i etičkoj upotrebi (Bhat i sur., 2010: 41).

Istraživanje *HR Kids Online* pokazalo je da roditelji koji koriste društvene mreže, te imaju vlastitu djecu među prijateljima na istima, time pozitivno utječu na stupanj medijske pismenosti djece (Ciboci i sur., 2017: 43). Isto istraživanje pokazalo je da roditelji za sebe smatraju da posjeduju osnovne medijske kompetencije, njih 69,4% navodi kako zna instalirati aplikaciju na pametni telefon, a njih čak 93% vjeruje da može pomoći djetetu sa savjetima o korištenju interneta (Ciboci i sur., 2017: 33). Unatoč takvom mišljenju, čak 80% roditelja ne ograničava s kojim osobama njihovo dijete smije komunicirati putem interneta (Ciboci i sur., 2017: 36). Iako je medijsko opismenjavanje prijeko potrebno djeci, ono je i važna stavka cjeloživotnog obrazovanja. Potrebno je nastaviti se baviti pitanjima koja su ključna za iskustvo odrastanja u svijetu punom masovnih medija, popularne kulture i digitalnih medija. S porastom digitalnih medija javlja se i niz novih i važnih vještina medijske pismenosti pa je potrebno razmotriti pitanja osobnog i društvenog identiteta, složenu interakciju između privatnog i javnog, te odnos pravnih i etičkih problema (Hobbs, Jensen, 2009: 9). Razvoj kritičkog mišljenja i vrednovanja medijskog sadržaja je stalan i neograničen proces.

6. Metodologija istraživanja

Za potrebe ovog diplomskog rada provedeno je istraživanje kvantitativnom metodom ankete na temu roditeljskih znanja, stavova i uključenosti u medijski odgoj djece pod naslovom. Za provedbu istraživanja korišten je *online* anketni upitnik, točnije digitalna anketa provedena putem *Google* obrasca. Upitnik je podijeljen u pet sekcija. Prva skupina pitanja odnosi se na sociodemografske podatke ispitanika poput spola, dobi, prebivališta, stupnja obrazovanja i bračnog statusa te služe razvrstavanju uzorka. Druga skupina pitanja sastoji se od dvanaest pitanja kojima se ispitivalo znanje roditelja o korištenju digitalne tehnologije njihove djece, ali i uključenost roditeljskog nadzora. Treći dio anketnog upitnika ispituje stavove roditelja o medijskom odgoju i sastoji se od 22 tvrdnje. Posljednje dvije skupine ispituju stavove roditelja o digitalnim navikama njihove djece u odnosu na digitalne navike ostale djece, to jest djece općenito. Četvrta skupina sastoji se od 17 tvrdnji koje se odnose na korištenje digitalnih tehnologija kod sve djece općenito, a u petoj skupini se iste tvrdnje odnose na djecu ispitanika.

Osnovna svrha istraživanja je utvrditi na koji način roditelji percipiraju utjecaj digitalnih tehnologija na djecu te koliku važnost pridaju roditeljskoj medijaciji. Cilj istraživanja je utvrditi razinu znanja roditelja o korištenju digitalne tehnologije kod njihove djece, ali i ustanoviti stavove roditelja vezane uz roditeljski nadzor pri korištenju interneta te utvrditi postoji li nesrazmjer u stavovima roditelja kada je riječ o korištenju digitalnih tehnologija njihove djece u odnosu na korištenje istih kod sveukupne populacije djece. Na temelju postavljenih ciljeva istraživanja, proizašle su sljedeća istraživačka pitanja i hipoteze:

IP1: Kakav je odnos u roditeljskim stavovima kada je riječ o digitalnim navikama njihove djece u odnosu na stavove vezane za digitalne navike djece općenito?

H1: Roditeljska predodžba o korištenju interneta i digitalne tehnologije od strane njihove djece je pozitivnija od predodžbe na generalnoj razini kod sve djece.

IP2: Jesu li roditelji upoznati s digitalnim navikama vlastite djece?

H2: Roditelji su upoznati s digitalnim navikama svoje djece.

IP3: Kako roditelji percipiraju ohrabrivanje djece pri sudjelovanju u virtualnoj zajednici?

H3: Roditelji ohrabrivanje djece pri korištenju interneta ne smatraju odgojnom greškom.

IP4: Kakvi su stavovi roditelja u svezi s medijskim odgojem drugih roditelja?

H4. Roditelji se ne slažu s tvrdnjom da su roditelji koji ne ulažu trud u izgradnju medijskih kompetencija kod djece loši roditelji.

IP5: Kakvo je mišljenje roditelja o medijaciji koju koriste drugi roditelji naspram medijacije kojom se oni sami koriste?

H5. Roditelji smatraju da drugi roditelji generalno ne savjetuju svoju djecu kako da na pravilan način koriste digitalne tehnologije, ali tvrde da su oni iznimka.

U istraživanju je sudjelovalo 300 roditelja djece do 18 godina. Sudjelovalo je 266 majki i 34 očeva. Najviše ispitanika, njih 56%, spada u dobnu skupinu od 33 do 44 godine, 25,3% ispitanika je mlađe i spada u dobnu skupinu od 21 do 32 godine, a 18,7% ispitanika je starije od 44 godine. Ispitanici do 39 godina života bit će svrstani pod mlađe roditelje, a ispitanici stariji od 39 godina pripadat će skupini starijih roditelja. Razlog tomu je to što su mlađi roditelji vrlo vjerojatno koristili digitalne medije prije korištenja digitalne tehnologije od strane njihove vlastite djece, a za roditelje starije od 39 je više moguće da su ih koristili paralelno od kad ih koriste i njihova djeca. Većina ispitanika, njih 77,7%, dolazi iz urbane sredine, a 22,3% ispitanika dolazi iz ruralnih područja. Da je svoje obrazovanje zaustavilo nakon završetka osnovne škole navodi 1% ispitanika. Srednju školu kao najviši stupanj svog obrazovanja navelo je 38% ispitanika, a njih 61%, navelo je da su završili više ili visoko obrazovanje. Čak 77% ispitanika je zaposleno i radi puno radno vrijeme u stalnom radnom odnosu, 5,7% ispitanika je povremeno zaposleno, 14% ispitanika je nezaposleno, a 3,3% ispitanika navodi da je trajno nesposobno za rad ili nešto drugo. Od nezaposlenih ispitanika, većina niti ne traži zaposlenje. U braku je 84% ispitanika, 11% ispitanika navodi da su u nevjenčanoj zajednici, a 5% ispitanika čine samohrani roditelji.

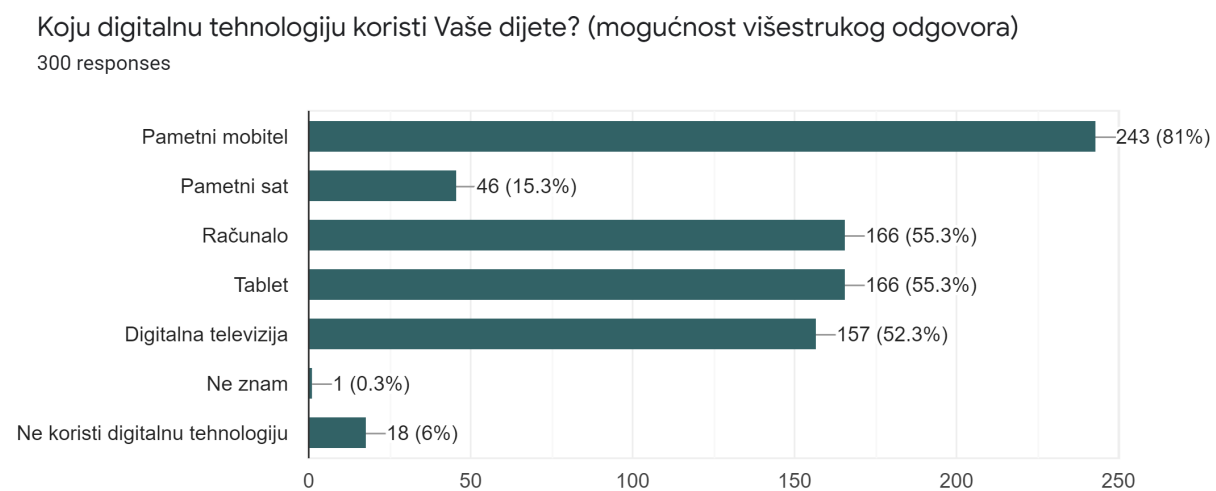
Na pitanje koliko imaju djece, najveći postotak ispitanika odgovorilo je da imaju dvoje djece, točnije njih 39%. Jedno dijete ima 31,7% ispitanika, troje djece 21,3% ispitanika, a četiri ili više tek 8% ispitanika. Pritom je istraživanje pokazalo da najmanje ispitanika, njih 17,3%, ima dijete u dobi od 0 do 2 godine. Od ispitanika koji navode da imaju dijete starosti od 0 do 2 godine života, njih 38,4% ističu da im je to jedino dijete. To pokazuje da većina ispitanika s tako mladim djetetom ima još barem jedno dijete koje pripada starijoj dobnoj skupini. Dijete u dobi od 0 do 7 godina života ima 46% ispitanika, dijete u dobi od 7 do 11 godina ima njih 46,3%, a da ima dijete starije od 11 godina navelo je 39% ispitanih roditelja. Dobne skupine djece su u anketi raspoređene prema Piagetovoj podjeli razdoblja kognitivne ontogeneze

čovjeka. Prema toj podjeli, prvo razdoblje je razdoblje senzomotoričke inteligencije i odnosi se na dob od 0. do 2. godine života. U tom razdoblju dijete opaža samo svoju neposrednu okolinu te ne raspoznaje sebe u okruženju u kojem se nalazi (Buggle, 2002). Dijete tada smatra da objekti postoje samo onda kada su mu vidljivi. To znači da nema ideju o stalnosti objekta. Od 2. do 6. godine života dijete je u razdoblju predoperacijskog mišljenja. Dijete tada još ne može logički donositi zaključke, ali razlikuje sebe od okoline (Buggle, 2002). Razdoblje konkretnih operacija je sljedeća faza koja traje do djetetove 11. godine života. U tom razdoblju djeca se počinju koristiti logikom i pomoću nje rješavaju probleme na koje nailaze. Nakon 11. godine života počinje razdoblje formalnih operacija, a dijete tada može sagledati situaciju iz tuđe perspektive (Buggle, 2002).

7. Rezultati istraživanja

Odgovori na pitanja iz sekcije koja ispituje roditelje o korištenju digitalne tehnologije njihove djece pokazala su da roditelji posjeduju osnovna znanja o digitalnim navikama vlastite djece.

Tek je 5,7% roditelja odgovorilo da njihova djeca nemaju pristup digitalnim medijima. Najčešće su to roditelji djece do dvije godine života. Svi roditelji čija su djeca starija od 11 godina naveli su kako njihova djeca imaju pristup digitalnoj tehnologiji i iz toga se zaključuje da sva djeca viših razreda osnovne škole, pa nadalje, pristupaju digitalnim medijima i koriste digitalnu tehnologiju.

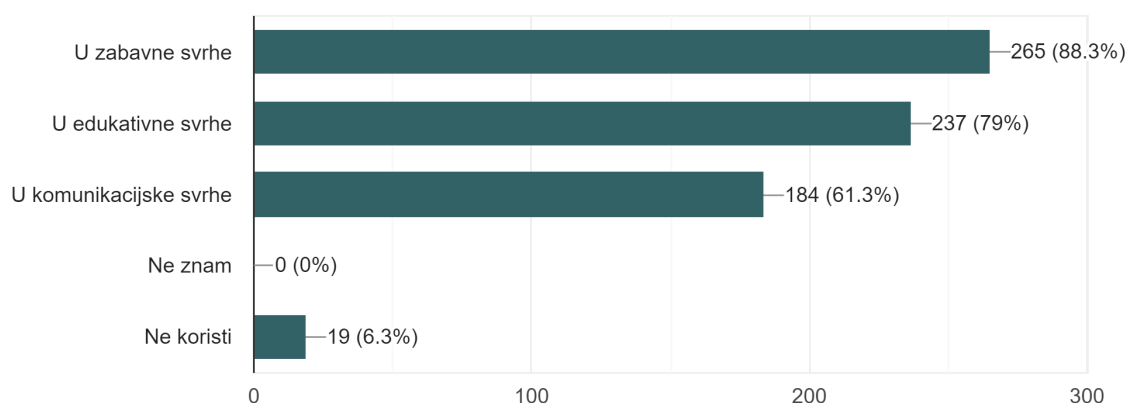

Grafikon 1. Koju digitalnu tehnologiju koristi Vaše dijete? (N=300)

Samo jedan od tristo ispitanih roditelja navodi kako ne zna koju digitalnu tehnologiju koriste njegova djeca. Taj roditelj pripada dobnoj skupini od 45 do 50 godina života i ima troje djece pri čemu su sva starija od 11 godina. Najveći postotak roditelja naveo je da njihova djeca koriste nekoliko digitalnih uređaja, a u najčešću kombinaciju spadaju pametni mobitel, računalo, tablet i digitalna televizija. Tek 15,3% roditelja navodi da njihova djeca koriste pametni sat. Najviše se koriste pametni mobiteli, a to potvrđuje 81% ispitanika koji navode da ga koriste njihova djeca. Gotovo svi roditelji djece starije od 11 godina tvrde da njihova djeca koriste pametne mobitele, tek jedan roditelj djeteta starijeg od 11 godina tvrdi da ga njegovo dijete ne koristi. Korištenje računala slijedi odmah nakon pametnih mobitela, 55,3% roditelja navodi da ga njihova djeca koriste, a jednak broj roditelja navodi tablet, dok 52,3% ispitanika navodi da njihova djeca koriste digitalnu televiziju. Ispitanici koji navode da njihova djeca uopće ne koriste digitalnu tehnologiju najčešće su roditelji djece u dobi od 0 do 2 godine.

U koje svrhe Vaše dijete koriste internet? (mogućnost višestrukog odgovora)

300 responses

Grafikon 2. U koje svrhe Vaše dijete koristi internet? (N=300)

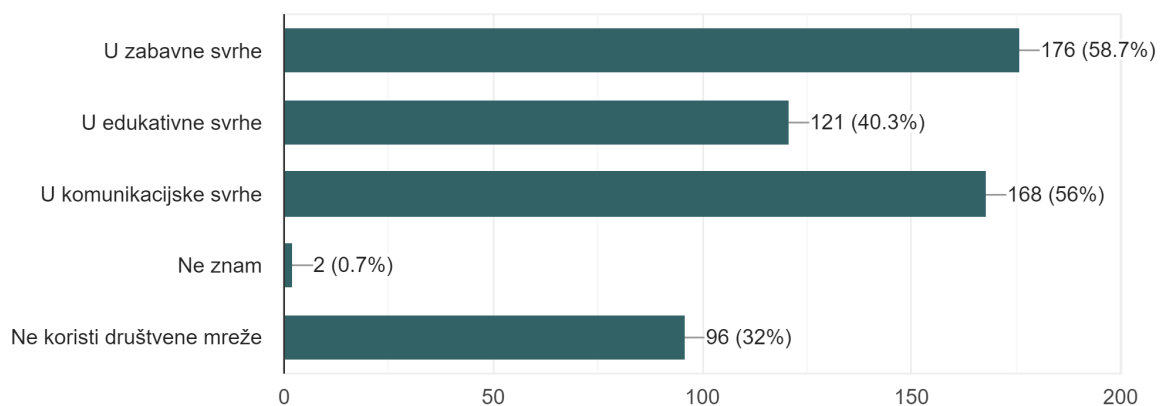
Svi ispitanici navode da znaju svrhu korištenja digitalne tehnologije od strane njihove djece, a najviše njih tvrdi da djeca koriste digitalnu tehnologiju i u zabavne, i u edukativne i u komunikacijske svrhe. Niti jedan od ispitanih roditelja ne smatra da njihovo dijete digitalnu tehnologiju koristi isključivo u komunikacijske svrhe. Većina roditelja korištenje digitalne tehnologije povezuje sa zabavom, njih 88,3%. Slijedi edukativna svrha korištenja koju odabiru 79% roditelja, pa komunikacijska svrha korištenja interneta od strane djece, a takvu odabire 61,3% ispitanih roditelja. Istraživanje iz 2017. godine pokazalo je da svako treće dijete u dobi od 9 do 17 godina gotovo svaki dan nauči nešto novo koristeći se internetom (Ciboci i sur., 2017: 38).

Većina roditelja, njih 58,7%, je istaknula da njihova djeca koriste društvene mreže, dok 41,3% roditelja negira korištenje društvenih mreža od strane svoje djece. Nitko od ispitanika nije odabralo opciju „ne znam“, što pokazuje da su roditelji, barem do neke mjere, upoznati s digitalnim navikama svoje djece. Na pitanje koje društvene mreže koriste njihova djeca, pri čemu je dana mogućnost višestrukog odgovora, najčešći odgovor je *Youtube* (54%), slijede *Whatsapp* (43,3%), *Viber* (31%), *Tik Tok* (25,7%), *Instagram* (24,4%), *Facebook* (9,7%), *Messenger* (9,3%), *Pinterest* (5,7%), *Twitter* (2%), *Tinder* (0,3%) i *Linkedin* (0,3%). Da njihova djeca koriste neke druge društvene mreže istaknulo je 7% roditelja. Niti jedan roditelj nije rekao da njegovo dijete koristi mrežu za upoznavanje naziva *Badoo*, a jedan je roditelj naveo da njegovo dijete koristi *Tinder*, također mrežu za upoznavanje. Najbiraniji je *Youtube* jer njega koriste i djeca najmlađeg uzrasta, čak u dobi od 0 do 2 godine života. To znači da neki roditelji djeci nameću korištenje digitalne tehnologije i prije no što to oni sami zatraže. Ponekad je razlog

tomu predah koji roditelji uzimaju od roditeljskih obveza dok se djeca animiraju sadržajem koje nudi digitalna tehnologija, a neki roditelji posežu za digitalnom tehnologijom prilikom hranjenja kako bi umirili svoje dijete. *Youtube* kao jedinu društvenu mrežu najviše koriste djeca u dobi od 2 do 7 godina života, ali niti jedno dijete starije od 11 godina, kada prema Piagetu (Bugge, 2002) započinje razdoblje formalnih operacija. Zaključujemo da *Youtube*, po ulasku u tu fazu čovjekova razvitka, prestaje biti dovoljna animacija. Samo jedan ispitanik, koji pripada dobnoj skupini do 39 godina, je naveo da ne zna kojim se društvenim mrežama njegovo dijete koristi. Životna dob ispitanika nije se pokazala kao zavisna varijabla u ovom dijelu istraživanja. Istraživanje iz 2017. godine pokazuje da dječaci češće koriste *Facebook*, *Youtube*, *Messenger* i *Google*, a djevojčice su u nešto većem broju korisnice *Instagrama*, *Vibera*, *WhatsApp* i *Snapchata* (Ciboci i sur., 2017: 16).

U koje svrhe Vaše dijete koristi društvene mreže? (mogućnost višestrukog odgovora)

300 responses

Grafikon 3. U koje svrhe Vaše dijete koristi društvene mreže? (N=300)

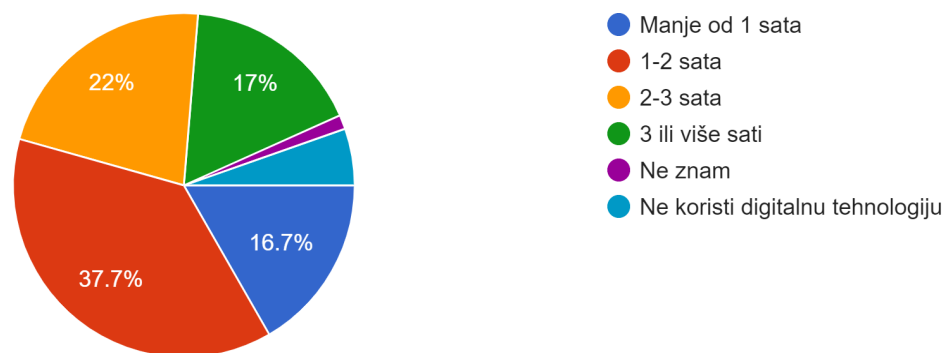
Roditelji kao svrhu korištenja društvenih mreža od strane njihove djece najčešće vide zabavu, a to potvrđuje njih 58,7%. Jednak stav imaju i prema korištenju digitalne tehnologije, ali vidi se i razlika u stavovima vezanima uz digitalnu tehnologiju i društvene mreže. Iako 79% roditelja smatra da djeca digitalnu tehnologiju koriste u edukativne svrhe, tek 40,3% njih smatra da se u te svrhe koriste društvene mreže. Od svih roditelja koji navode da njihova djeca koriste digitalnu tehnologiju, njih 65,4% navodi da to čine, između ostalog, i u komunikacijske svrhe, a od svih roditelja koji navode da njihova djeca koriste društvene mreže, njih 83,2% navode da to čine, između ostalog, i u komunikacijske svrhe. Zaključuje se da roditelji smatraju da njihova djeca društvene mreže više koriste u komunikacijske svrhe, no što u te svrhe koriste digitalnu

tehnologiju općenito. Takvo mišljenje u skladu je s funkcionalnošću društvenih mreža, čija je okosnica interaktivnost.

Na pitanje imaju li lozinku za pristup društvenim mrežama svog djeteta, 16,7% ispitanika negira posjedovanje iste. Većina roditelja djece koja koriste društvene mreže ima lozinku za pristup profilima svog djeteta, a time i uvid u postavke i mrežne aktivnosti djeteta. Od 50 ispitanika koji navode da ne posjeduju lozinku za pristup društvenim mrežama svog djeteta, 76% njih je starije od 38 godina, a tek 24% spada u mlađe dobne skupine. Kao razlog tomu može biti činjenica da roditelji stariji od 39 godina imaju i stariju djecu, najčešće stariju od 11 godina, te djetetu roditelji pružaju više prostora za samostalnost, ali to, barem za sada, ostaje otvoreno i neistraženo pitanje. Iako se kod prethodnih pitanja o digitalnim navikama djece stupanj obrazovanja roditelja nije pokazao kao zavisna varijabla, roditelji višeg ili visokog stupnja obrazovanja su manjina u skupini roditelja koji nemaju lozinku za pristup društvenih mreža svog djeteta.

Koliko vremena dnevno Vaše dijete provede koristeći se digitalnom tehnologijom?

300 responses

Grafikon 4. Koliko vremena dnevno Vaše dijete provede koristeći se digitalnom tehnologijom?

(N=300)

Najviše ispitanika, njih 37,7%, navodi da njihovo dijete dnevno provede 1 do 2 sata koristeći se digitalnom tehnologijom. Sljedeći najčešći odgovor je: „2-3 sata“, a njega je odabralo 22% ispitanika. Da njihova djeca dnevno provedu manje od jednog sata koristeći se digitalnom tehnologijom tvrdi 16,7% ispitanih roditelja, a 17% roditelja navodi da njihova djeca dnevno provedu 3 ili više sati koristeći digitalnu tehnologiju. Tek 1,3% ispitanika navodi da ne zna odgovor na pitanje. Gotovo svi roditelji koji navode da njihovo dijete koristi digitalnu tehnologiju manje od jednog sata dnevno, točnije njih 98%, imaju djecu mlađu od 11 godina, a

82% roditelja koji navode da njihova djeca dnevno provedu 3 ili više sati koristeći digitalnu tehnologiju imaju djecu stariju od 11 godina. Istraživanje pokazuje da se vrijeme korištenja digitalne tehnologije povećava s uzrastom djeteta. Također se pokazuje da roditelji višeg ili visokog stupnja obrazovanja nisu upoznati s korištenjem digitalne tehnologije svoje djece u odnosu na roditelje nižeg stupnja obrazovanja. Stupanj obrazovanja roditelja nije zavisna varijabla kod poznavanja digitalnih navika djece.

Nadziranje digitalnih navika djece otežano je time što većina djece posjeduju vlastiti uređaj (Ciboci i sur., 2017: 6). Da nadziru korištenje interneta od strane njihove djece tvrdi 80,3% roditelja, a samo 9% njih navodi da roditeljskog nadzora u tom segmentu nema. Od roditelja koji ne nadziru korištenje interneta kod svoje djece, njih 81,5% je starije od 39 godina, no to ne znači nužno da je razlog tomu njihova dob. Postoji mogućnost da manjak nadzora ovisi i o dobi djeteta jer svi roditelji, koji pripadaju toj dobnoj skupini, a ne nadziru korištenje interneta kod vlastite djece, imaju djecu stariju od 11 godina. Smanjenje roditeljskog nadzora prilikom sudjelovanja djece u virtualnom svijetu veće je što je dijete starije. Lana Ciboci i suradnici (2017: 35) su u svom istraživanju dokazali da roditelji u većoj mjeri nadziru određene stavke korištenja interneta pa tako najviše provjeravaju koje je internetske stranice dijete posjetilo, čitaju poruke koje djeca dobivaju putem internetskih aplikacija i platformi te provjeravaju njihove profile na društvenim mrežama.

Roditelji koji nadziru korištenje interneta kod svoje djece rade to na razne načine. Da koristi posredovanje s poticanjem djece na sigurno korištenje interneta tako što raspravljaju s djecom o pravilnom korištenju interneta, savjetuju ih i podučavaju, navelo je 52,3% roditelja. Da posreduje putem uspostavljanja granica ponašanja, na način da postavljaju pravila i ograničenja, navodi 49% roditelja, a 37,3% roditelja navodi da se koriste aktivnim posredovanjem jer su prisutni pri korištenju interneta njihove djece te im pomažu u njegovu korištenju. Praćenje, koje uključuje stalnu provjeru internetskih stranica, kontakata, poruka i profila, kao oblik roditeljskog nadzora navodi 32% roditelja, a 31% roditelja tvrdi da postavlja tehnička ograničenja koristeći se softverima za blokiranje i/ili filtriranje te vremensko ograničenje. Tek 5% roditelja navodi da ne nadzire korištenje interneta od strane svoje djece, a većina koja je dala taj odgovor, njih 86,7%, ima djecu stariju od 11 godina. To pokazuje da se roditeljski nadzor pri korištenju interneta kod djece smanjuje s uzrastom djece. Na korištenje roditeljske medijacije utječe stupanj obrazovanja roditelja. Roditelji višeg ili visokog stupnja obrazovanja u većem broju nadziru korištenje interneta od strane svoje djece, no što to rade roditelji nižeg stupnja obrazovanja.

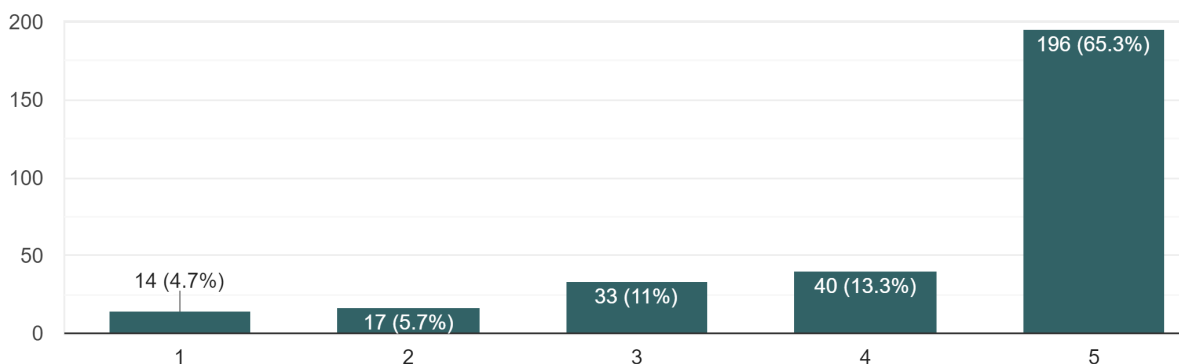
Roditelji koji su postavili ograničenja pri korištenju digitalnih tehnologija njihova djeteta čine skupinu od 73%, a 27% roditelja negira ograničavanje korištenja digitalnih tehnologija od strane svoje djece. Istraživanje nije pokazalo razliku postupanja roditelja višeg ili visokog stupnja obrazovanja u odnosu na postupke roditelja nižeg stupnja obrazovanja u svezi s postavljenim ograničenjima. Većina roditelja koja djeci ne postavlja ograničenja pri korištenju digitalnih tehnologija ima djecu stariju od 11 godina.

Među roditeljima koji su naveli da postavljaju određena ograničenja, njih 64,3% navelo je da postavlja vremensko ograničenje. Prostorno ograničenje, na primjer samo unutar doma, koristi 29,3% roditelja. Zajedničko korištenje digitalne tehnologije navodi 24,7% roditelja, 8,7% roditelja navodi kako zabranjuju korištenje digitalne tehnologije, a 20% roditelja navodi da nije postavilo nikakvo ograničenje. Istraživanje *HR Kids Online* pokazalo je da većina roditelja, iako koriste vremensko ograničenje koje djeca provode na internetu, ne potpisuje s djetetom nikakav ugovor o tome, niti koriste usluge za ograničavanje vremena koje dijete provodi na internetu. To ne čini 77,3% roditelja. Oni navode kako su samo postavili usmena pravila i zabrane (Ciboci i sur., 2017: 34).

S tvrdnjom da bi djeca trebala imati samostalan pristup internetu, ne slaže se 50% roditelja. Tek 17,7% roditelja se s ovom tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže, dok se 34,3% roditelja niti slaže niti ne slaže s ovom tvrdnjom te ostaju suzdržani. Takvi odgovori pokazuju da većina roditelja smatra da djeca ne bi trebala samostalno pristupati virtualnoj zajednici.

Djeca mlađa od 9 godina ne bi trebala imati samostalan pristup internetu

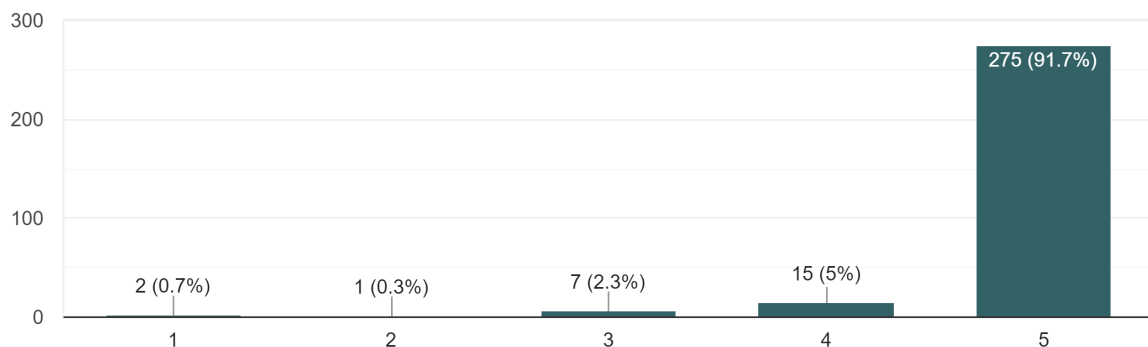
300 responses

Grafikon 5. Djeca mlađa od 9 godina ne bi trebala imati samostalan pristup internetu (N=300)

Kada je riječ o samostalnom pristupu internetu djece mlađe od devet godina, odgovori roditelja su određeniji. Tek 11% roditelja se niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom da djeca mlađa od 9 godina ne bi trebala imati samostalan pristup internetu. S navedenom se tvrdnjom djelomično i u potpunosti slaže 78,6% roditelja, a samo 10,4% roditelja se ne slažu s njom. Istraživanje pokazuje da stavovi roditelja o samostalnosti djece u *online* zajednici postaju blaži s porastom dobi djeteta.

Djeca trebaju biti educirana od strane roditelja o korištenju interneta
300 responses

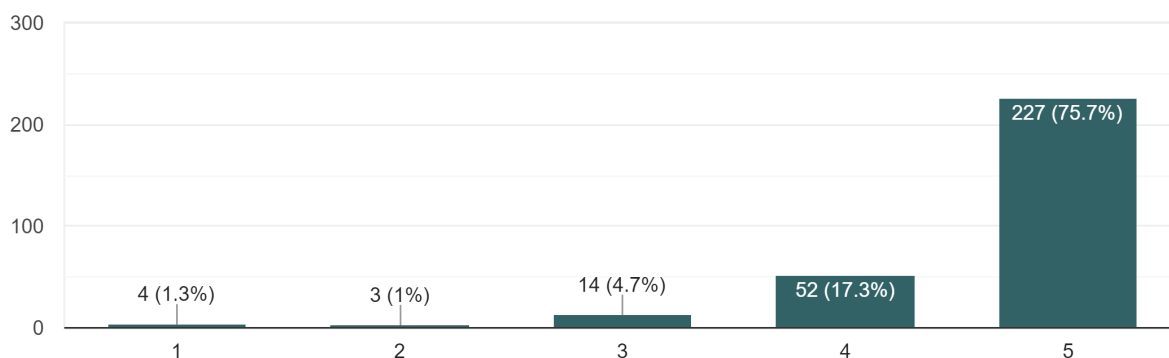
Grafikon 6. Djeca trebaju biti educirana od strane roditelja o korištenju interneta (N=300)

S tvrdnjom da roditelji trebaju educirati djecu djelomično i u potpunosti se slaže 96,7% roditelja, a 2,3% njih je podijeljenog mišljenja. To pokazuje da većina roditelja smatra da je roditeljska medijacija važna u odgojnom procesu. Tek 1% ispitanika se s navedenom tvrdnjom uopće ili djelomično ne slažu. Ti ispitanici spadaju u dobnu skupinu iznad 39 godina te imaju djecu stariju od 11 godina.

Roditelji se ne slažu da djeca trebaju biti educirana od strane vršnjaka o korištenju interneta. Tek 15,3% roditelja se s ovom tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže. To pokazuje da roditelji pripisuju veću važnost vlastitoj ulozi u medijskom obrazovanju svoje djece, no što ju pripisuju njihovim vršnjacima. Unatoč tomu, od svih ispitanika koji se u potpunosti ili djelomično ne slažu s ovom tvrdnjom, tek njih 28,7% je postavilo prostorno ograničenje pri korištenju digitalne tehnologije. To znači da djeca većine roditelja, koji imaju negativan stav prema edukaciji od strane vršnjaka, ipak slobodno pristupaju digitalnim tehnologijama izvan domova kada roditelji nemaju nadzor nad savjetima koje vršnjaci daju njihovoj djeci.

Djeca trebaju biti educirana od strane djelatnika odgojno obrazovnih ustanova o korištenju interneta

300 responses

Grafikon 7. Djeca trebaju biti educirana od strane djelatnika odgojno obrazovnih ustanova o korištenju interneta (N=300)

Kada je riječ o edukaciji djece po pitanju korištenja interneta, roditelji vide važnost odgojno-obrazovnih ustanova. Tek 2,3% roditelja smatra da djeca o sudjelovanju u virtualnoj zajednici ne bi trebala biti educirana u odgojno-obrazovnim ustanovama, 4,7% roditelja se s tom tvrdnjom niti slaže niti ne slaže, a najveći postotak roditelja, njih čak 92,3%, se s navedenom tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže. I dosadašnja istraživanja su pokazala slične rezultate, čak 80% roditelja smatra da bi djeca u školi trebala pohađati predmet kojim će se medijski obrazovati (Ciboci i sur., 2017: 46). Razočaravajući su rezultati dosadašnjih istraživanja u Hrvatskoj koji pokazuju da svako treće dijete nije gotovo nikada razgovaralo s nastavnikom o korištenju interneta i o digitalnim navikama, te o tome što da naprave kada ih *online* sadržaj uznemiruje (Ciboci i sur., 2017: 39). Roditelji svakako najveću važnost pri edukaciji djece o *online* aktivnostima pripisuju sebi, potom odgojno-obrazovnim ustanovama, a imaju negativan stav o educiranju djece od strane vršnjaka.

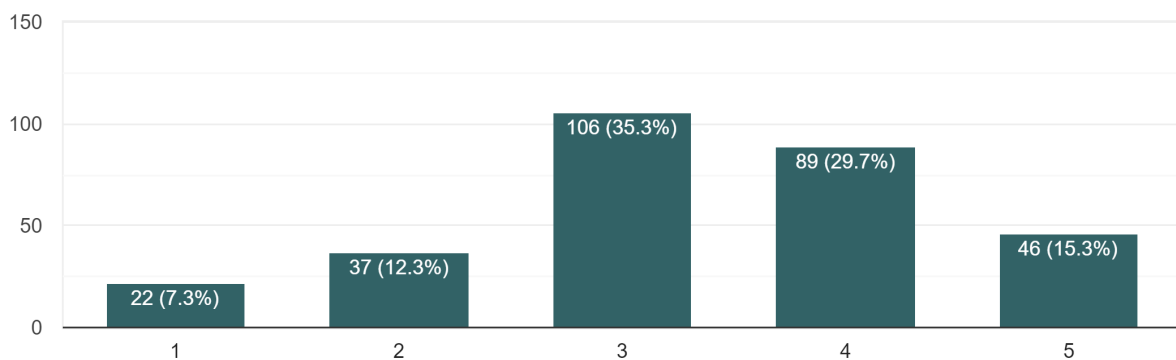
Da djeca ne trebaju biti posebno educirana o korištenju interneta smatra 10,6% roditelja koji se s tom tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slažu. Dok je 3% roditelja suzdržanog mišljenja, njih 86,6% se uopće i djelomično ne slaže s tvrdnjom da djeca ne trebaju biti posebno educirana o korištenju interneta. Većina roditelja koji edukaciju o korištenju interneta ne smatraju važnom pripada dobnoj skupini mlađoj od 39 godina života. Istraživanje pokazuje da roditelji stariji od 39 godina ne pridaju manju važnost medijskoj pismenosti i medijskom obrazovanju djece, no što to čine roditelji mlađi od 39 godina.

S tvrdnjom da je korištenje digitalnih tehnologija štetno za djecu u potpunosti se slaže 8,7% roditelja i time navode kako ne vide pozitivne ishode korištenja digitalne tehnologije, iako djeca u suvremenom dobu digitalnu tehnologiju koriste i u obrazovne svrhe. Roditelji koji se djelomično slažu s navedenom tvrdnjom i time navode da prepoznaju više štetnosti od koristi u korištenju digitalne tehnologije kod djece, čine skupinu od 12,3% ispitanika. Podijeljenog mišljenja je čak 49,7%. Oni se s navedenom tvrdnjom niti slažu niti ne slažu. Više koristi od štete u korištenju digitalne tehnologije za djecu vidi 15,3% roditelja, a 14% roditelja se uopće ne slaže s tvrdnjom da je korištenje digitalne tehnologije štetno za djecu. Istraživanje pokazuje da, iako je većina roditelja podijeljenog mišljenja kada je riječ o štetnosti digitalne tehnologije za djecu, više roditelja korištenje takve tehnologije smatra pozitivnim.

Da korištenje digitalnih tehnologija uvijek ima pozitivan utjecaj na djecu smatra 8,7% roditelja, a 72,2% roditelja se složilo s tvrdnjom da korištenje digitalnih tehnologija može imati negativan i pozitivan utjecaj na djecu, ovisno o načinu korištenja. Rezultati pokazuju da ukoliko se digitalna tehnologija koristi na pravilan način, utoliko je stav roditelja o korištenju digitalne tehnologije kod djece pozitivan.

Djeca počinju koristiti digitalnu tehnologiju zbog utjecaja vršnjaka

300 responses

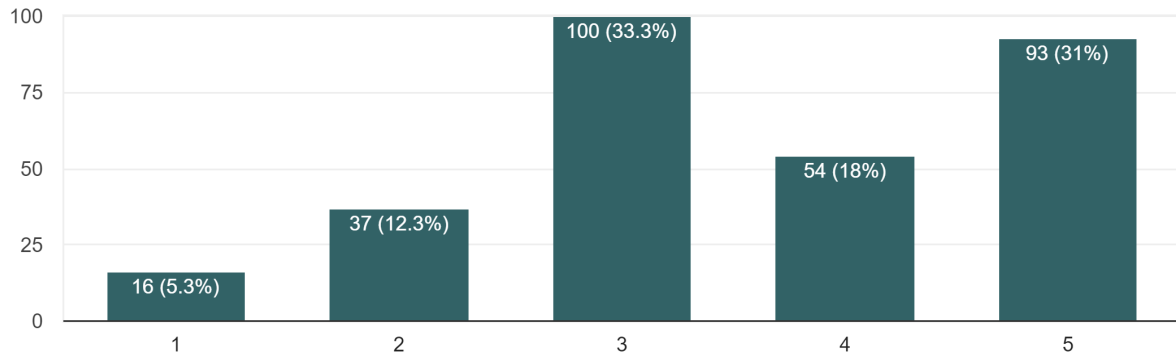

Grafikon 8. Djeca počinju koristiti digitalnu tehnologiju zbog utjecaja vršnjaka (N=300)

Više roditelja se slaže, no što ih se ne slaže, s tvrdnjom da djeca počinju koristiti digitalnu tehnologiju zbog utjecaja vršnjaka. Tek 19,6% roditelja se uopće ili djelomično ne slaže s navedenom tvrdnjom, 35,3% roditelja su suzdržanog mišljenja, a 45% roditelja se s tom tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže. Ispitanici smatraju da roditelji imaju veći utjecaj na djecu u svezi s početkom korištenja digitalne tehnologije djece, no što takav utjecaj imaju njihovi vršnjaci. To pokazuje brojka od 59,3% ispitanika koji se djelomično i u potpunosti slažu s tvrdnjom da djeca počinju koristiti digitalnu tehnologiju po uzoru na roditelje. S tvrdnjom se

niti slaže niti ne slaže 35,3% roditelja, a s istom se uopće ili djelomično ne slaže 5% ispitanih roditelja.

Od korištenja interneta u ranom djetinjstvu (do 7. godine života) proizlazi više štete no koristi
300 responses

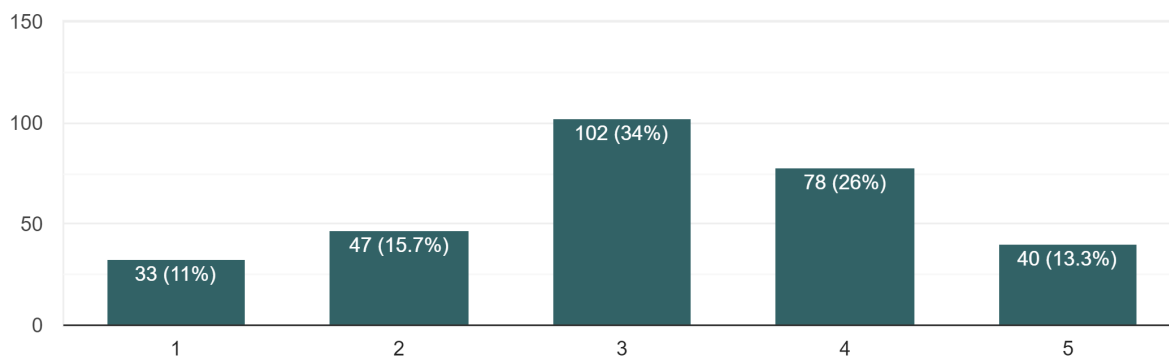
Grafikon 9. Od korištenja interneta u ranom djetinjstvu proizlazi više štete no koristi (N=300)

Da od korištenja interneta u ranom djetinjstvu, točnije do sedme godine života, proizlazi više štete no koristi smatra 49% roditelja, od kojih se većina s tom tvrdnjom u potpunosti slaže. Iako je 33,3% roditelja podijeljenog mišljenja, više roditelja smatra da korištenje interneta kod djece mlađe od sedam godina ima štetno djelovanje. S navedenom tvrdnjom se u potpunosti ili djelomično ne slaže 17,6% roditelja.

S tvrdnjom da roditelji dopuštaju korištenje digitalne tehnologije djeci u ranom djetinjstvu (do 7. godine života) kako bi animirali dijete te na taj način sami 'predahnuli' od roditeljskih obaveza, slaže se većina roditelja, točnije njih 71%. Tek 9,3% roditelja se s navedenom tvrdnjom ne slaže, a 11,7% roditelja se s tom tvrdnjom niti slaže niti ne slaže. Unatoč takvom mišljenju, ispitanici roditelje koji ne ulažu trud u izgradnju medijskih kompetencija kod djece ne smatraju lošim roditeljima. To pokazuje činjenica da se više ispitanika ne slaže, no što se slaže s tvrdnjom da su roditelji koji ne ulažu trud u izgradnju medijskih kompetencija kod djece loši roditelji. Roditelje koji ne ulažu trud u izgradnju medijskih kompetencija kod djece 42% ispitanika ne etiketira kao loše roditelje. S navedenom tvrdnjom se niti slaže niti ne slaže 37,7% ispitanika, a 20,3% ispitanika se s tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže.

Roditelji ne mogu pomoći djeci pri izgradnji medijskih kompetencija jer i sami nisu upoznati sa svojstvima nove digitalne tehnologije

300 responses

Grafikon 10. Roditelji ne mogu pomoći djeci pri izgradnji medijskih kompetencija jer i sami nisu upoznati sa svojstvima nove digitalne tehnologije (N=300)

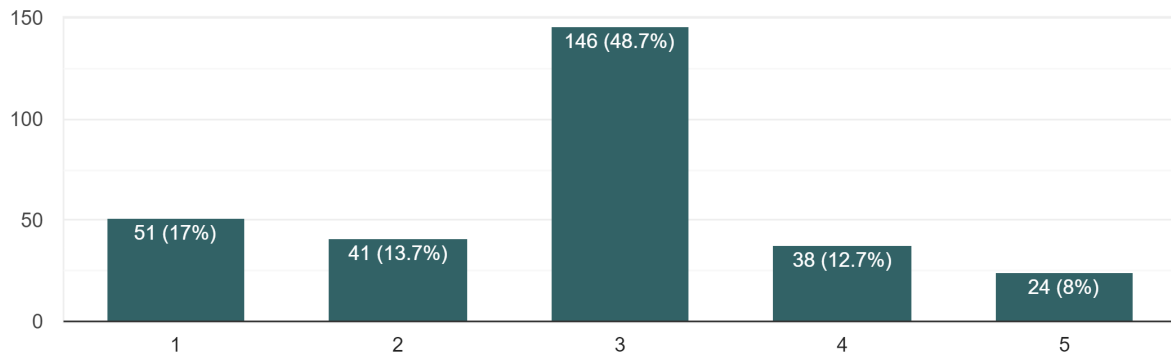
Tvrđnja prema kojoj roditelji ne mogu pomoći djeci pri izgradnji medijskih kompetencija jer i sami nisu upoznati sa svojstvima nove digitalne tehnologije pokazala je da su roditelji podijeljenih mišljenja. Najveći postotak ispitanika se s ovom tvrdnjom niti slaže niti ne slaže, točnije njih 34%, no ipak, više roditelja se slaže, no što se ne slaže s navedenom tvrdnjom. Rezultati pokazuju da se 26,7% roditelja u potpunosti ili djelomično ne slaže s ovom tvrdnjom, a s istom se djelomično ili u potpunosti slaže 39,3% ispitanih roditelja.

Roditelji se slažu s tvrdnjom da više informacija o korištenju interneta djeci daju oni roditelji koji su motivirani i kompetentni za korištenje interneta. Taj stav roditelja poklapa se s prijašnjim istraživanjima koja su pokazala točnost ove tvrdnje (Huang, 2002). S navedenom tvrdnjom se u potpunosti ili djelomično ne slaže 2,7% ispitanika, 17,7% ispitanih roditelja je suzdržanog mišljenja te se niti slažu niti ne slažu s tom tvrdnjom, a s istom se djelomično ili u potpunosti slaže 79,6% roditelja.

Ispitanici se slažu s tvrdnjom da roditelji koji zabranjuju korištenje i ne dopuštaju postavljanje pitanja o korištenju interneta negativno utječu na razvoj medijske pismenosti kod vlastite djece. Tek 17,3% roditelja se s ovom tvrdnjom uopće ili djelomično ne slaže, 21,3% roditelja se s tvrdnjom niti slaže niti ne slaže, a većina roditelja, njih 61,3%, se s navedenom tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže.

Roditelji u puno većoj mjeri nadgledaju korištenje interneta kod ženske djece

300 responses

Grafikon 11. Roditelji u puno većoj mjeri nadgledaju korištenje interneta kod ženske djece (N=300)

Iako je rad Seana Meehana i Johna Hickeya (2016: 8) na ovu temu pokazao da roditelji u puno većoj mjeri nadgledaju korištenje interneta kod ženske djece, ispitani roditelji se s navedenom tvrdnjom ne slažu. Njihov stav je najčešće neutralan, a to pokazuje 48,7% ispitanika koji se s tom tvrdnjom niti slažu niti ne slažu. Više roditelja, njih 30,7% se s tom tvrdnjom ne slaže, no što se slaže, njih 20,7%.

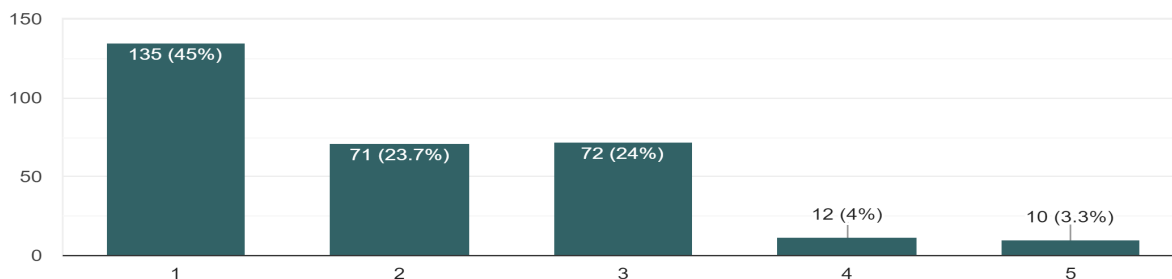
Roditelji su mišljenja da izostanak potrebnog nadzora i pojava konflikata vezanih uz korištenje interneta utječu na pojavu ovisnosti o internetu kod djece. S ovom tvrdnjom se uopće ili djelomično ne slaže tek 6,3%. S istom se djelomično ili u potpunosti slaže čak 68% roditelja, a suzdržanog mišljenja je 25,7% ispitanika. Istraživanje pokazuje da su roditelji svjesni važnosti roditeljske medijacije i negativnih posljedica koje se vežu uz manjak provođenja iste.

Da roditelji koji ohrabruju djecu pri korištenju interneta čine grešku misli 20,6% ispitanika i oni su u manjini. Čak 40% ispitanih roditelja se s ovom tvrdnjom niti slaže niti ne slaže, a s istom se djelomično ili u potpunosti slaže 39,4% roditelja.

Više ispitanika, njih 32,4%, smatra da roditelji ne trebaju pretraživati svoju djecu uz pomoć *Google* tražilice, no što ih smatra da trebaju, njih 28,6%. Najviše ispitanika je podijeljenog mišljenja, a to pokazuju rezultati u kojima se čak 39% roditelja niti slaže niti ne slaže s navedenom tvrdnjom. Ipak, korištenje *Googlea* na spomenuti način može biti od koristi roditeljima. Oni tako mogu vidjeti na kojim stranicama se spominju njihova djeca te reagirati na krađu identiteta. Na jednak način roditelji mogu vidjeti koliko osobnih podataka njihove djece je javno dostupno te na kojim kanalima. Uzevši to u obzir, pretraživanje vlastite djece bi trebala biti jedna od stavki roditeljske medijacije.

Vršnjačko nasilje je manje prisutno u virtualnom okruženju nego u živo

300 responses

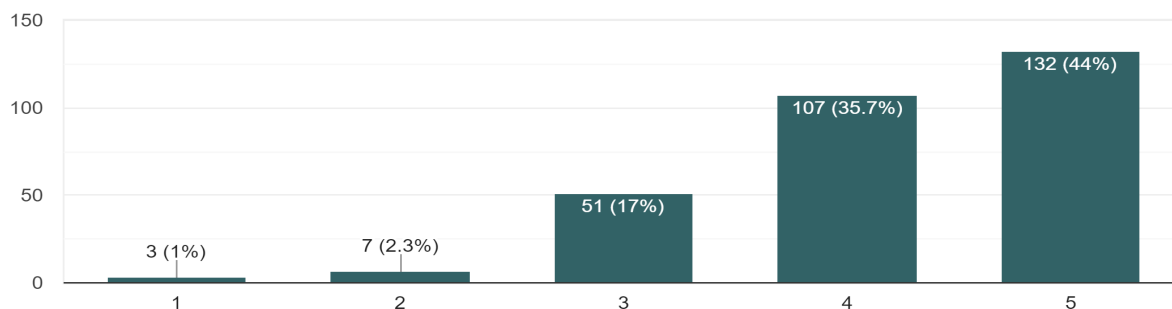
Grafikon 12. Vršnjačko nasilje je manje prisutno u virtualnom okruženju nego u živo (N=300)

Roditelji ne smatraju da je vršnjačko nasilje manje prisutno u virtualnom okruženju nego uživo, a to pokazuju rezultati slaganja s tvrdnjom da je vršnjačko nasilje manje prisutno u virtualnom okruženju nego uživo. Tek 7,3% roditelja se s tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže, 24% roditelja je podijeljenog mišljenja, a čak 68,7% ispitanih roditelja se s navedenom tvrdnjom uopće ili djelomično ne slaže. Virtualno okruženje pruža mogućnost anonimnosti, a to je tek jedna od stavki koje idu u korist počinitelju nasilja.

Pred roditelje su stavljene dvije jednake tvrdnje, no jedna se odnosila na djecu općenito, a druga na njihovu djecu. Rezultati su pokazali pristranost roditelja. S tvrdnjom da djeca savjesno koriste internet se slaže tek 14,3% roditelja, no s tvrdnjom da njihova djeca savjesno koriste internet se slaže 52,6% roditelja. Iako se 44% roditelja uopće ili djelomično ne slaže s tvrdnjom da djeca savjesno koriste internet, tek 12% roditelja isto tvrdi za vlastitu djecu. Vidljiva je pristranost roditelja jer su oni mišljenja da njihova djeca savjesnije koriste internet, no što to rade ostala djeca.

Djeca se susreću s virtualnim nasiljem

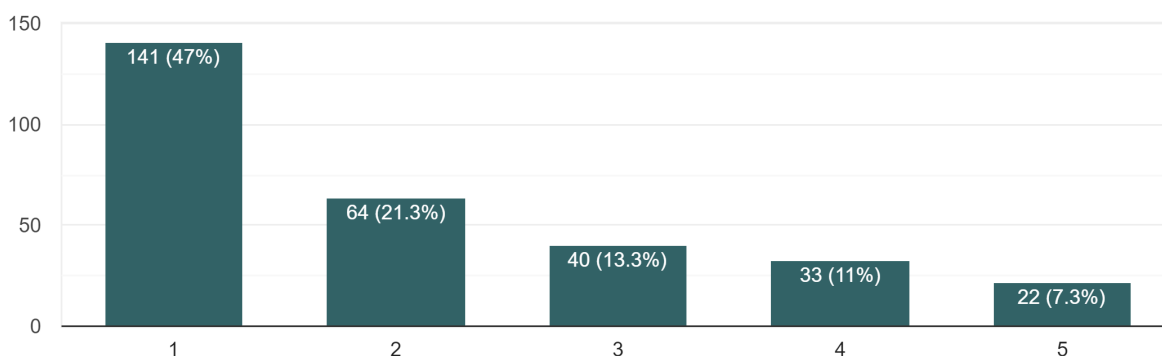
300 responses

Grafikon 13. Djeca se susreću s virtualnim nasiljem (N=300)

Roditelji su mišljenja da se djeca susreću s virtualnim nasiljem, a to pokazuju rezultati u kojima se s tom tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže 77,7% roditelja, 17% roditelja se niti slaže niti ne slaže, a samo 3,3% roditelja se ne slažu s navedenom tvrdnjom. Ti rezultati pokazuju da su roditelji svjesni rizika *online* komunikacije i opasnosti koje su prisutne u virtualnom prostoru.

Moje dijete se susrelo s virtualnim nasiljem
300 responses

Grafikon 14. Moje dijete se susrelo s virtualnim nasiljem (N=300)

Iako roditelji navode kako se djeca susreću s virtualnim nasiljem, oni tvrde da se njihovo dijete nije susrelo s takvim oblikom nasilja. Istraživanje pokazuje naročitu pristranost roditelja kada je riječ o sigurnosti njihove djece u odnosu na općenitu populaciju djece. Da se njihovo dijete susrelo s virtualnim nasiljem negira 68,3% roditelja, 13,3% njih je suzdržano, a 18,3% roditelja se s navedenom tvrdnjom slaže. Postoji mogućnost da roditelji nisu upućeni u situacije u kojima se njihovo dijete susrelo s virtualnim nasiljem. Iako se, u usporedbi s prethodnim grafikonom, 18,3% slučajeva u kojima roditelji potvrđuju da se njihovo dijete susrelo s virtualnim nasiljem ne čini značajnim postotkom. To ipak pokazuje da svaki peti roditelj potvrđuje ovu tvrdnju, a stvarna brojka djece koja su se susrela s virtualnim nasiljem mogla bi biti i veća uzevši u obzir pretpostavku da sva djeca nisu takve situacije podijelila s roditeljima.

Iako vjeruju da su djeca često žrtve virtualnog nasilja, ispitanici navode kako njihovo dijete nije bilo žrtva virtualnog nasilja. Da su djeca često žrtve virtualnog nasilja tvrdi 72% roditelja, a da je njihovo dijete bilo žrtva virtualnog nasilja navodi 7,3% roditelja. Da djeca nisu često žrtve virtualnog nasilja navelo je tek 4,3% roditelja, no da njihovo dijete nije bilo žrtva virtualnog nasilja navodi čak 82,6% ispitanih roditelja. Odgovori na ova pitanja još jednom potvrđuju pristranost roditelja kada je u pitanju *online* sigurnost njihove djece u odnosu na drugu djecu te svoju djecu smatraju pozitivnom iznimkom. Dosadašnja istraživanja su pokazala da čak petina

djece koja su doživjela iskustvo elektroničkog nasilja priznaju da su i sami bili počinitelji virtualnog nasilja (Ciboci i sur., 2017: 25).

Ispitanici djecu smatraju čestim žrtvama virtualnog nasilja, a slažu se i s tvrdnjom da su djeca često počinitelji virtualnog nasilja, to pokazuje 65% ispitanika. Da djeca nisu često počinitelji virtualnog nasilja navodi tek 6,3% roditelja, a njih 28,7% je podijeljenog mišljenja. Iako tvrde da su djeca često počinitelji virtualnog nasilja, roditelji se ne slažu da se ta tvrdnja odnosi i na njihovo dijete. Svoje dijete iznimkom smatra 90,3% roditelja koji tvrde da njihovo dijete nije bilo počinitelj virtualnog nasilja, 8% roditelja se s tom tvrdnjom niti slaže niti ne slaže, a samo 2,6% roditelja se slaže navedenom tvrdnjom. Od pet ispitanika koji su naveli da je njihovo dijete bilo počinitelj virtualnog nasilja, niti jedan se ne slaže da su djeca općenito česti počinitelji virtualnog nasilja. To pokazuje da roditelji ne opravdavaju nedolično ponašanje vlastite djece tvrdeći da je ono često kod djece općenito. Dosadašnja istraživanja su pokazala da je 33,3% djece, koja su bila počinitelji virtualnog nasilja, i sama bila žrtvama virtualnog nasilja (Ciboci i sur., 2017: 25).

Roditelji se slažu s tvrdnjom da djeca putem interneta komuniciraju s neznancima, ali se ne slažu s tvrdnjom da njihovo dijete putem interneta komunicira s neznancima. Roditeljski stavovi se, kada je riječ o digitalnim navikama njihove djece, veoma razlikuju od stavova vezanih za digitalne navike djece općenito. To pokazuju i rezultati u kojima se s tvrdnjom da djeca putem interneta komuniciraju s neznancima slaže 62,6% roditelja, podijeljenog mišljenja je 29,3% roditelja, a s tvrdnjom se ne slaže tek 8% roditelja. Da njihovo dijete putem interneta komunicira s neznancima navodi puno manja skupina roditelja, njih 11,6%, s tom tvrdnjom se niti slaže niti ne slaže 11% roditelja, a čak 77,4% negira da njihovo dijete putem interneta komunicira s neznancima. Takvi rezultati pokazuju da je svaki drugi roditelj uvjeren da su djeca putem interneta komunicirala s neznancima, no tek svaki deveti roditelj tvrdi da njihovo dijete putem interneta komunicira s neznancima. Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazala su da su roditelji u zabludi jer čak 30,2% djece navodi da komunicira s neznancima putem interneta (Ciboci i sur., 2017: 20). Dok tek 11,6% roditelja tvrdi da njihovo dijete komunicira *online* s neznancima, djeca govore da se do sada 14% njih susrelo uživo s osobom koju su upoznali na internetu (Ciboci i sur., 2017: 20).

Roditelji smatraju kako se djeca putem digitalnih tehnologija susreću s nasilnim sadržajem, a to potvrđuje njih 80,4%, 16% ispitanih roditelja se niti slaže niti ne slaže s tom tvrdnjom, a tek 3,6% roditelja se s navedenom tvrdnjom slaže. Unatoč tomu, većina roditelja tvrdi kako se isto ne odnosi na njihovo dijete. Da se njihovo dijete putem digitalne tehnologije susreće s nasilnim

sadržajem navodi 27,4% roditelja, 23,7% njih je podijeljenog mišljenja, a 49% roditelja se s tom tvrdnjom ne slaže. Jednak stav pokazuju i kada je riječ o neprimjerenom sadržaju.

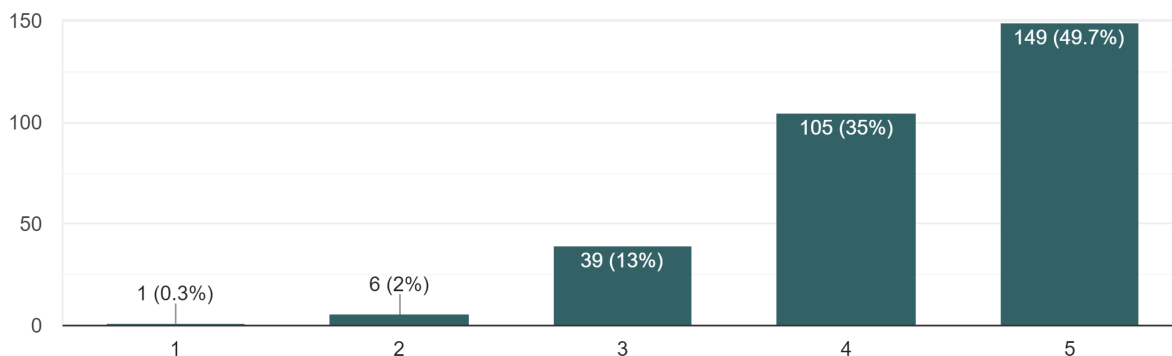
S tvrdnjom da djeca roditelje pitaju za savjet o korištenju digitalne tehnologije se djelomično i u potpunosti slaže 34,3% ispitanika, 42,7% ispitanih roditelja je podijeljenog mišljenja, a 23% roditelja se uopće ili uglavnom ne slažu s navedenom tvrdnjom. S tvrdnjom da ih njihovo dijete pita za savjet o korištenju digitalnih tehnologija slaže se 63% ispitanih roditelja, niti slaže niti ne slaže njih 19,3%, a ne slaže se 17,6% ispitanih roditelja. To pokazuje pristrano mišljenje roditelja. Mnogi vjeruju da imaju čvršći i otvoreniji odnos sa svojom djecom, no što je slučaj u drugim obiteljima.

S tvrdnjom da roditelji savjetuju svoju djecu o tome kako da na pravilan način koriste digitalne tehnologije se slaže 54,6% roditelja, njih 38,7% se s tvrdnjom niti slaže niti ne slaže, a 6,7% roditelja se s tom tvrdnjom ne slaže. S tvrdnjom da savjetuju svoje dijete o tome kako da na pravilan način koriste digitalne tehnologije slaže se čak 88% ispitanika, njih tek 7% je podijeljenog mišljenja, a s tvrdnjom se ne slaže 5% roditelja. Ispitanici smatraju da roditelji generalno savjetuju svoju djecu o korištenju digitalne tehnologije, ali sebe kao kvalitetnog roditelja svrstavaju u skupinu koja pripada onoj iznad prosjeka.

Rezultati istraživanja pokazuju da roditelji tvrde i vjeruju da oglasi na koje djeca nailaze koristeći se digitalnim uređajima u puno većoj mjeri utječu na djecu općenito, no što utječu na njihovo dijete. Naime, s tvrdnjom da oglasi na koje djeca nailaze u digitalnom svijetu utječu na njih uopće se i djelomično ne slaže tek 7% roditelja, podijeljenog mišljenja je 17% ispitanika, a njih 76% se slaže s navedenom tvrdnjom. Vidno manji postotak roditelja se ne slaže da se isto odnosi na njihovu djecu. S tvrdnjom da oglasi na koje njihovo dijete nailazi u digitalnom svijetu utječu na njega uopće se i djelomično ne slaže 29,3% roditelja, 28% roditelja se niti slaže niti ne slaže tom tvrdnjom, a s tvrdnjom se slaže 42,6% roditelja. Dob roditelja nije se pokazala kao zavisna varijabla kod ovog pitanja. Roditelji stariji od 39 godina jednakih su mišljenja kao i roditelji mlađi od 39 godina.

Stavovi i tvrdnje influencera utječu na djecu

300 responses

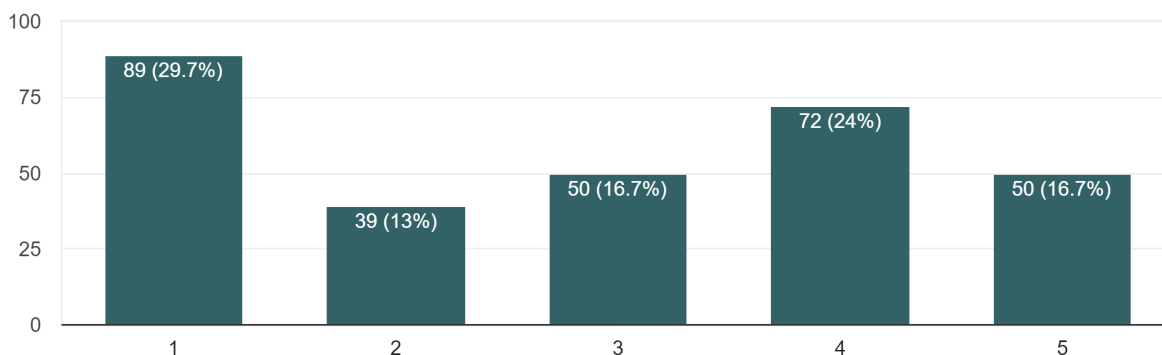

Grafikon 15. Stavovi i tvrdnje *influencera* utječu na djecu (N=300)

Da stavovi i tvrdnje *influencera* utječu na djecu slaže se većina roditelja, njih 84,7%, s tvrdnjom se niti slaže niti ne slaže 13% njih, a ne slaže se tek 2,3% ispitanih roditelja. Kod utjecaja *influencera* na djecu, vidljiv je manje strog stav roditelja starijih od 39 godina koji pripadaju većini ispitanika u skupini koja smatra da *influenceri* ne utječu na djecu.

Stavovi i tvrdnje influencera utječu na moje dijete

300 responses

Grafikon 16. Stavovi i tvrdnje *influencera* utječu na moje dijete (N=300)

Kada je riječ o utjecaju *influencera* na djecu, roditelji pokazuju nesrazmjer u stavovima koji su vezani za djecu općenito i njihovu djecu. Da stavovi i tvrdnje *influencera* utječu na njihovu djecu navodi tek 40,7% roditelja, što je upola manje od brojke roditelja koja se slaže da ova tvrdnja vrijedi za drugu djecu. Da stavovi i tvrdnje *influencera* ne utječu na njihovo dijete tvrdi 42,7% roditelja.

Jednake rezultate pokazuju i odgovori na sljedeće anketno pitanje. S tvrdnjom da nerealni, fotošopirani i idilični prikazi ljudskog tijela na društvenim mrežama utječu na percepciju slike o sebi kod djece općenito, slaže se većina roditelja, njih 86,7%. S tvrdnjom se niti slaže niti ne

slaže 11,3% ispitanika, a tek 2% roditelja se s navedenom tvrdnjom slaže. Doduše, roditelji smatraju da se navedeno ne odnosi i na njihovo dijete, kojeg i ovaj put smatraju iznimkom. Tek manje od trećine roditelja koji navode kako nerealni prikazi utječu na djecu općenito, tvrde da se isto odnosi i na njihovu djecu. Da iskrivljeni prikazi ljudskog tijela na društvenim mrežama utječe na njihovu djecu smatra 34,7% roditelja, suzdržanih je 21,3%, a 44% roditelja se ne slaže s tom tvrdnjom. Istraživanje, kada je riječ o ovoj tvrdnji, nije pokazalo razlike u stavovima roditelja mlađih od 39 godina u odnosu na stavove roditelja starijih od 39 godina.

Roditelji smatraju da se djeca uspoređuju s drugim osobama na društvenim mrežama, tog mišljenja je njih 84%, a s tim se ne slaže tek 2,7% roditelja, dok je ostalih 13,3% suzdržanog mišljenja. S tvrdnjom da se njihovo dijete uspoređuje s drugima osobama na društvenim mrežama najveći broj ispitanika se uopće ne slaže. S tom tvrdnjom, koja se odnosi na njihovo dijete, ne slaže se 49,4% roditelja, njih 20,3% se niti slaže niti ne slaže, a 30,3% roditelja se s navedenom tvrdnjom slaže. Istraživanje pokazuje da roditelji vlastitu djecu izdvajaju od ostale djece tvrdeći da su njihova djeca posebna i da imaju zdravije digitalne navike od druge djece.

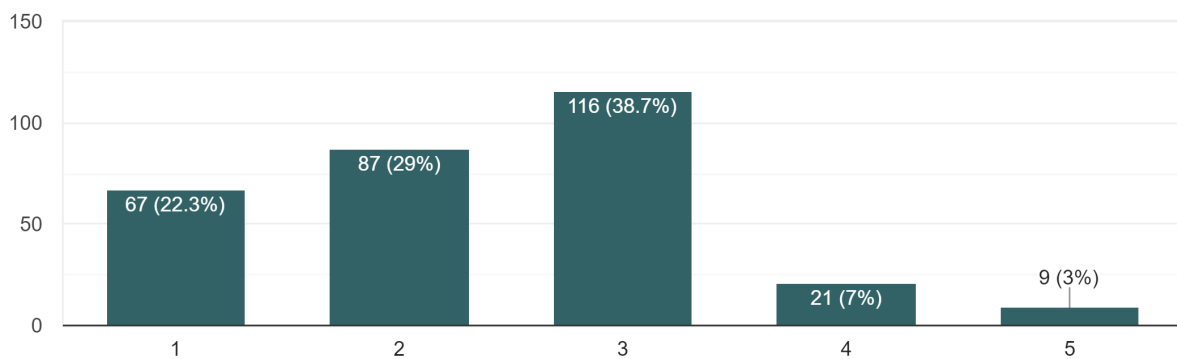
Kada je riječ o prepoznavanju lažnih vijesti na internetu, roditelji pokazuju realnije stavove. S tvrdnjom da djeca prepoznaju lažne vijesti na internetu djelomično i u potpunosti se slaže 8,4% roditelja, 25% njih se s navedenim niti slaže niti ne slaže, a čak 66,7% se s tom tvrdnjom ne slaže. Da njihovo dijete prepoznaje lažne vijesti na internetu djelomično i u potpunosti se slaže 21% roditelja, njih 25,7% je suzdržanog mišljenja, a čak 53,3% ispitanih roditelja se s navedenom tvrdnjom ne slaže. Iako ispitanici pokazuju pristranost i kod ove tvrdnje, ona je vidljiva u puno manjoj mjeri, no kad je riječ o sigurnosti djece te očuvanja njihova mentalnog zdravlja.

Da djeca znaju prepoznati pouzdane izvore informacija na internetu tvrdi samo 7,3% roditelja, 26,7% njih se s time niti slaže niti ne slaže, a 66% roditelja se s tvrdnjom u potpunosti ili djelomično slaže. Kada se ta tvrdnja usmjeri ka njihovom djetetu, ona glasi: „moje dijete zna prepoznati pouzdane izvore informacija na internetu“, a s tom tvrdnjom se djelomično i u potpunosti složilo 18,7% roditelja, podijeljenog mišljenja je 31% ispitanika, a s tvrdnjom se ne slaže 50,3% ispitanih roditelja. Pristranost ispitanika je manje vidljiva kod ovog pitanja od pristranosti iskazanoj u vezi s utjecajima društvenih mreža na djecu. Čak 32% roditelja navodi kako se uopće ne slaže s tvrdnjom da djeca znaju prepoznati pouzdane izvore informacija na internetu, a 32,2% roditelja navodi kako se uopće ne slažu da njihova djeca znaju prepoznati pouzdane *online* izvore.

Istraživanje pokazuje da roditelji smatraju da djeca općenito, kao i njihova djeca, ne stvaraju kvalitetan sadržaj na društvenim mrežama. Kod ove tvrdnje nije vidljiva pristranost roditelja. Da djeca stvaraju kvalitetan sadržaj na društvenim mrežama smatra 9% roditelja, njih 45,3% se s time niti slaže niti ne slaže, a 45,6% roditelja se s tvrdnjom slaže. Da njihova djeca stvaraju kvalitetan sadržaj na društvenim mrežama tvrdi 17,3% roditelja, njih 38,3% je podijeljenog mišljenja, a 44,4% se ne slaže s tom tvrdnjom. Iznenađujući je podatak da se čak 38,3% roditelja nije niti složilo niti ne složilo s tvrdnjom da njihovo dijete stvara kvalitetan sadržaj na društvenim mrežama. Takav podatak mogao bi značiti da roditelji ne znaju kakav sadržaj njihovo dijete stvara na društvenim mrežama i na taj način isti dijeli s virtualnom zajednicom.

Djeca imaju izraženo kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju

300 responses

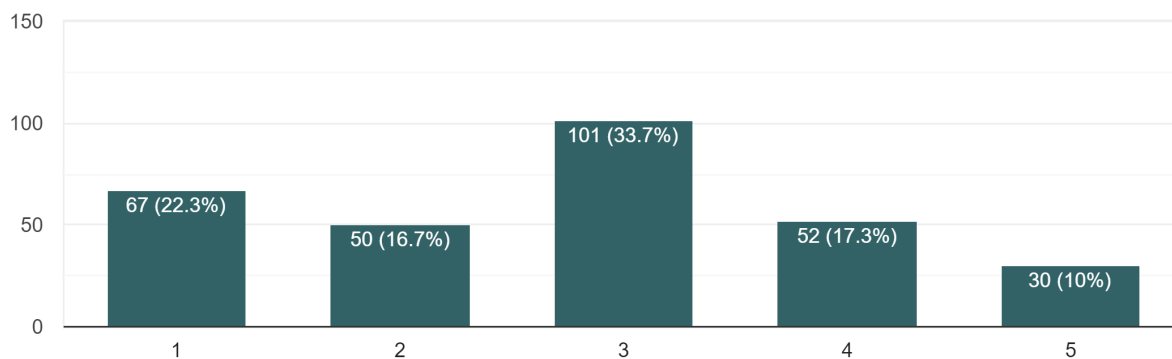

Grafikon 17. Djeca imaju izraženo kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju (N=300)

Kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju svakako treba razvijati, a roditelji su mišljenja da djeca nemaju izraženo kritičko mišljenje u tom polju. Da djeca imaju izraženo kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju smatra tek 10% roditelja, njih 38,7% je podijeljenog mišljenja, a 51,3% ispitanih roditelja se s time ne slažu.

Moje dijete ima izraženo kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju

300 responses

Grafikon 18. Moje dijete ima izraženo kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju (N=300)

Roditelji su mišljenja da njihova djeca, u odnosu na drugu djecu, imaju izraženije kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju. Njih 27,3% navodi kako njihovo dijete ima izraženo kritičko mišljenje po tom pitanju, 33,7% roditelja se s time niti slaže niti ne slaže, a 39% roditelja smatra da njihovo dijete nema izraženo kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju.

8. Rasprava

Istraživanjem su ispitane postavljene hipoteze, a rasprava prikazuje rezultate koji se odnose na svaku od postavljenih hipoteza:

Hipoteza 1: *Roditeljska predodžba o korištenju interneta i digitalne tehnologije od strane njihove djece je pozitivnija od predodžbe na generalnoj razini kod sve djece.*

Rezultatima istraživanja potvrđena je ključna hipoteza. To je vidljivo usporedbom odgovora ispitanika na pitanja iz posljednje dvije skupine pitanja u anketnom upitniku. Rezultati potvrđuju pristranost roditelja kada je riječ o kvaliteti digitalnih navika njihove djece u odnosu na općenitu populaciju djece. Istraživanje pokazuje da roditelji imaju pozitivniji stav kada je riječ o njihovoj djeci, naročito kada je u pitanju *online* sigurnost. Time je potvrđena ključna hipoteza istraživanja H1.

Hipoteza 2: *Roditelji su upoznati s digitalnim navikama svoje djece.*

Roditelji su upoznati s digitalnim navikama svoje djece. Ispitani roditelji su upoznati i s korištenjem društvenih mreža od strane njihove djece. Oni znaju koriste li njihova djeca društvene mreže, koje platforme koriste te u koje svrhe ih koriste. Roditelji znaju i koliko vremena dnevno njihova djeca provode uz digitalne tehnologije. Ispitanici su davali konkretne odgovore na postavljena pitanja o korištenju digitalne tehnologije od strane njihove djece čime rezultati istraživanja potvrđuju postavljenu hipotezu H2.

Hipoteza 3: *Roditelji ohrabrivanje djece pri korištenju interneta ne smatraju odgojnom greškom.*

Da roditelji koji ohrabruju djecu pri korištenju interneta čine grešku misli tek petina ispitanika. Takvi odgovori pokazuju da roditelji ohrabrivanje djece u vezi *online* aktivnosti smatraju korisnim i vjeruju da takvo ponašanje donosi pozitivne ishode. Time je potvrđena hipoteza H3.

Hipoteza 4: *Roditelji se ne slažu s tvrdnjom da su roditelji koji ne ulažu trud u izgradnju medijskih kompetencija kod djece loši roditelji.*

Ispitanici roditelje koji ne ulažu trud u izgradnju medijskih kompetencija kod djece ne smatraju lošim roditeljima. To pokazuje činjenica da se više ispitanika slaže, no što se ne slaže s tvrdnjom. Time je potvrđena hipoteza H4.

Hipoteza 5: *Ispitani roditelji smatraju da roditelji generalno ne savjetuju svoju djecu o tome kako na da pravilan način koriste digitalne tehnologije, ali tvrde da su oni iznimka.*

Ispitanici sebe kao kvalitetnog roditelja svrstavaju u skupinu koja pripada onoj iznad prosjeka, a to pokazuje usporedba njihovih odgovora na dva pitanja. S tvrdnjom da roditelji savjetuju svoju djecu o tome kako da na pravilan način koriste digitalne tehnologije se u potpunosti slaže 21,3% roditelja, dok se s tvrdnjom da savjetuju svoje dijete o tome kako da na pravilan način koriste digitalne tehnologije slaže čak tri puta više ispitanika. Unatoč tomu, ispitanici smatraju da roditelji generalno savjetuju svoju djecu o korištenju digitalne tehnologije, a to potvrđuje njih 54,6% koji se djelomično ili u potpunosti slažu s tvrdnjom. Takvi rezultati su opovrgnuli postavljenu hipotezu H5.

9. Zaključak

U današnje vrijeme mnogima je teško zamisliti obiteljsku zajednicu bez prisutnosti digitalne tehnologije. Osim što su takve tehnologije sve dostupnije širem tržištu, one postaju i nezaobilazne unutar kućanstva. Tomu svjedoči način njihove upotrebe. Takva tehnologija služi za opuštanje i razonodu, no njen edukativni karakter je ojačao u doba kada svijetom vlada epidemija koronavirusa. Projekt *Škola za život* je tek jedan od primjera korištenja digitalnih tehnologija u edukativne svrhe. Iako se novije generacije djece upoznaju s edukativnim mogućnostima digitalnih medija, roditelji često ne pronalaze razumijevanje za digitalne navike svoje djece. Proporcionalno sve češćem korištenju interneta od strane djece raste i količina obiteljskih sukoba (Mesch, 2012: 119). Činjenica da mnoga djeca o digitalnoj tehnologiji znaju puno više od svojih roditelja, također doprinosi povećanju sukoba unutar domova. No, digitalni mediji mogu imati i pozitivan utjecaj na obiteljsku zajednicu. Oni mogu poslužiti kao izvor zajedničkog druženja, a roditelji mogu u virtualnom prostoru pronaći korisne odgojne savjete.

Upravo ti savjeti mogu pomoći roditeljima da se naklone određenom stilu roditeljske medijacije. Roditelji koji postavljaju jasna pravila i ograničenja u vezi korištenja digitalnih medija od strane djece koriste restriktivan oblike medijacije. Aktivna roditeljska medijacija uključuje razgovor roditelja i djeteta o medijskim sadržajima, no za korištenje iste roditelji trebaju posjedovati određeni stupanj medijske pismenosti. Restriktivne i aktivne strategije medijacije mogu biti učinkovite kada se predstavljaju na način koji podržava autonomiju, a iste treba razlikovati od kontrolirajućeg roditeljstva (Valkenburg i sur., 2013: 451). Treći tip roditeljske medijacije odnosi se na zajedničko korištenje medija, a da bi isti imao pozitivan učinak potrebno je usputno savjetovanje od strane roditelja o pozitivnim i negativnim stranama medija. Ovdje do izražaja dolazi uloga roditelja u medijskom opismenjavanju djece.

Istraživanje o znanjima i stavovima roditelja o digitalnim navikama njihove djece provedeno u sklopu ovog diplomskog rada pokazuje da roditelji posjeduju osnovne informacije o korištenju digitalnih tehnologija svoje djece. Oni znaju koje tehnologije njihova djeca koriste, koliko vremena provode uz njih te u koje svrhe ih koriste. Roditelji pridaju važnost roditeljskoj medijaciji te navode kako savjetuju svoju djecu pri njihovu korištenju. Medijsko obrazovanje smatraju bitnim, naročito kod djece mlađe od devet godina, za koje smatraju da ne bi trebali samostalno pristupati digitalnoj tehnologiji. Najveću odgojnu ulogu u toj sferi pridaju sebi, a potom djelatnicima odgojno-obrazovnih ustanova. U suprotnosti s tim, smatraju da savjeti koje

djeca dobivaju od strane vršnjaka imaju negativne ishode. Roditelji ograničavaju korištenje digitalne tehnologije svoje djece, a takve granice najčešće se postavljaju u vremenskom obliku. Roditeljski stavovi, kada je riječ o digitalnim navikama njihove djece u odnosu na stavove vezane za digitalne navike djece općenito, su pristrani. Roditelji navode kako je utjecaj digitalnih medija manji na njihovu djecu u odnosu na drugu djecu, a takva pristranost je naročito vidljiva kada je riječ o *online* sigurnosti. Ispitani roditelji također tvrde da su uključeni u medijsko obrazovanje svoje djece, no što su drugi roditelji uključeni u medijsko obrazovanje njihove djece.

Preporuka je autora istraživanja da se više pozornosti posveti edukaciji roditelja o načinima medijskog obrazovanja djece te o posljedicama korištenja različitih stilova roditeljske medijacije. Posebice je važno usredotočiti se na roditeljsku medijaciju kod djece u adolescentskoj dobi jer se ta dob pokazuje kao najosjetljivija kada je riječ o obiteljskim sukobima povezanim s digitalnim navikama djece. Potrebno je nastaviti istraživati utjecaj digitalnih medija na obitelj kako bi stručnjaci pronašli što kvalitetnije savjete za što bolje funkcioniranje suvremenih obitelji.

Literatura

1. 10. Hobbs, R., Jensen, A. (2009). The Past, Present, and Future of Media Literacy Education. *Journal of Media Literacy Education*, 1 (1), 1-11.
2. 11. Huang, Y. P. (2002). *A study on the network literacy and network usage of elementary school students (diplomski rad)*. Taiwan: University of Tainan.
3. 12. Jennings, N. (2017). Media and Families: Looking Ahead. *Journal of Family Communication*, 17 (3), 203-207.
4. 13. Johnson, G. (2006). Internet Use and Cognitive Development: a theoretical framework. *E-Learning*, 3 (4), 565-573.
5. 14. Livingstone, S., van Couvering, E., Thumim N. (2005.) *Adult Media Literacy A review of the research literature on behalf of Ofcom*, Department of Media and Communications, London School of Economics and Political Science. Dostupno na: <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/media-literacy-research/adults/adult-media-literacy-review-2005>, pristupljeno 8. kolovoza 2021.
6. 15. Livingstone, S., Bovill, M. (2001). *Families and the Internet: an observational study of children and young people's Internet use*. Dostupno na: http://eprints.lse.ac.uk/21164/1/Families_and_the_internet_-_an_observational_study_of_children_and_young_people's_internet_use.pdf, pristupljeno 8. kolovoza 2021.
7. 16. Martins, N., Mares, M., Nathanson, I. A. (2019). Mixed Messages: Inconsistent Parental Mediation Indirectly Predicts Teens' Online Relational Aggression. *Journal of Family Communication*, 19 (4), 311-328.
8. 17. Meehan, S., Hickey, J. (2016). The Experiences of Irish Parents in the Mediation of Their Children's Use of Internet Connected Devices. *Journal of Psychology and Clinical Psychiatry*, 5 (2), 8.
9. 18. Nathanson, I. A. (1999). Identifying and Explaining the Relationship Between Parental Mediation and Children's Aggression. *Communication Research*, 26 (2), 124-143.
10. 19. Potter, W. J. (2004). Argument for the Need for a Cognitive Theory of Media Literacy. *American behavioral scientist*, 48 (2), 266-272.
11. 20. Potter, W. J. (2010). The State of Media Literacy. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 675-696.
12. 21. Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9 (5), 1-6.

13. 22. Ribak, R. (2001). Like immigrants: Negotiating power in the face of the home computer. *New media & society*, 3 (2), 220-238.
14. 23. Silverblatt, A., Eliceiri, E. M. E. (1997). *Dictionary of media literacy*, Westport: Greenwood Press.
15. 24. Mesch, G. (2006). Family characteristics and intergenerational conflicts over the Internet. *Information, Communication & Society*, 9 (4), 473-495.
16. 25. Mesch, G. (2012). Family Relations and the Internet: Exploring a Family Boundaries Approach. *Journal of Family Communication*, 6 (2), 119-138.
17. 26. Valkenburg, P. M., Krumar, M., Peeters, A. L., Marseille, N. M. (1999). Developing A Scale to Assess Three Styles of Television Mediation: Instructive Mediation, Restrictive Mediation and Social Coviewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43 (1), 52–66.
18. 27. Valkenburg, P. M., Taylor Piotrowski, J., Hermanns, J., De Leeuw, R. (2013). Developing and Validating the Perceived Parental Media Mediation Scale: A Self-Determination Perspective. *Human Communication Research*, 39 (4), 445-469.
19. 28. Wartella, E., Jennings, N. (2009). New Member of the Family: The Digital Revolution in the Home. *Journal of family Communication*, 1 (1), 59-69.
20. Adams, D., Hamm, M. (2001) *Literacy in a multimedia age*. Norwood, MA: Christopher Gordon Publishers.
21. Anderson, J. A. (1981). Receivership skills: An educational response. U: Ploghoft M. E i Anderson, J. A. (ur.) *Education for the television age*, Springfield: Charles C. Thomas.
22. Anderson, P., Jiang, J. (2018). *Teens, social media & technology 2018*. Pew Research Center. Dostupno na: <https://www.pewresearch.org/internet/2018/05/31/teens-social-media-technology-2018/>, pristupljeno 8. kolovoza 2021.
23. Bhat, C. S., Chang, S., Linscott J. A. (2010). Addressing Cyberbullying as a Media Literacy Issue. *New Horizons in Education*, 58 (3), 34-43.
24. Buggle, F. (2002). *Razvojna psihologija Jeana Piageta*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
25. Ciboci, L., Čosić Pregrad, I., Kanižaj, I., Potočnik, D., Vinković, D. (2017). *Nacionalno istraživanje o sigurnosti djece na internetu: HR Kids Online*. Dostupno na: <http://hrkids.online/>, pristupljeno 8. kolovoza 2021.
26. Collins, W. A., Russell G. (1991). Mother-Child and Father-Child Relationships in Middle Childhood and Adolescence: A Developmental Analysis. *Developmental review*, 11, 99-136.

27. Eristi, B., Erdem, C. (2017). Development of a Media Literacy Skills Scale. *Contemporary educational technology*, 8 (3), 249-267.
28. Fikkers, M. K., Taylor Pitorowski, J., Valkenburg, P. (2017). A Matter of Style? Exploring the Effects of Parental Mediation Styles on Early Adolescents' Media Violence Exposure and Aggression. *Computers in Human Behavior*, 70 (1), 407-415.

DODACI

PRILOG 1.

ANKETNI UPITNIK

Znanje i stavovi roditelja o digitalnim navikama njihove djece

Sociodemografski podaci

Spol:

- Muški
- Ženski

Dob:

- 21-26
- 27-32
- 33-38
- 39-44
- 45-50
- Više od 50

Gdje živite?

- Grad
- Selo

Najviši završeni stupanj obrazovanja:

- Nezavršena osnovna škola
- Osnovna škola
- Srednja škola
- Više ili visoko obrazovanje

Zaposlenost:

- Zaposlen/a (puno radno vrijeme, u stalnom radnom odnosu)
- Zaposlen/a povremeno
- Nezaposlen/a (i ne traži zaposlenje)

- Nezaposlen/a (i traži zaposlenje)
- Umirovljenik/ca
- Nešto drugo (npr. trajno nesposoban/na za rad)

Bračni status:

- U braku
- Samohrani roditelj
- Nevjenčani par

Koliko djece imate?

- 1
- 2
- 3
- 4 ili više

Koliko Vaše dijete ima/Vaša djeca imaju godina? (mogućnost višestrukog odgovora)

- 0-2
- 2-7
- 7-11
- Više od 11

Znanje i stavovi roditelja o digitalnim navikama njihove djece

Osnovne informacije o korištenju digitalne tehnologije Vaše djece

Imaju li Vaša djeca (ili barem jedno dijete) pristup digitalnim medijima?

- Da
- Ne

Koju digitalnu tehnologiju koristi Vaše dijete? (mogućnost višestrukog odgovora)

- Pametni mobitel
- Pametni sat
- Računalo
- Tablet
- Digitalna televizija

- Ne znam
- Ne koristi digitalnu tehnologiju

U koje svrhe Vaše dijete koriste internet? (mogućnost višestrukog odgovora)

- U zabavne svrhe
- U edukativne svrhe
- U komunikacijske svrhe
- Ne znam
- Ne koristi

Koristi li Vaše dijete društvene mreže?

- Da
- Ne
- Ne znam

Koje društvene mreže koriste vaše dijete? (mogućnost višestrukog odgovora)

- Facebook
- Instagram
- Whatsapp
- Viber
- Linkedin
- Tik Tok
- Tinder
- Badoo
- Messenger
- Youtube
- Pinterest
- Twitter
- Neke druge (npr. MySpace)
- Ne znam
- Ne koristi društvene mreže

U koje svrhe Vaše dijete koristi društvene mreže? (mogućnost višestrukog odgovora)

- U zabavne svrhe
- U edukativne svrhe
- U komunikacijske svrhe
- Ne znam
- Ne koristi društvene mreže

Imate li lozinku za pristup društvenim mrežama Vašeg djeteta?

- Da
- Ne
- Ne koristi društvene mreže

Koliko vremena dnevno Vaše dijete provede koristeći se digitalnom tehnologijom?

- Manje od 1 sata
- 1-2 sata
- 2-3 sata
- 3 ili više sati
- Ne znam
- Ne koristi digitalnu tehnologiju

Nadzirete li korištenje interneta od strane Vašeg djeteta?

- Da
- Ne
- Ne koristi internet

Na koji način nadzirete korištenje interneta od strane Vašeg djeteta? (mogućnost višestrukog odgovora)

- Posredovanje s poticanjem djece na sigurno korištenje interneta (Roditelji raspravljaju o pravilnom korištenju interneta, savjetuju i podučavaju)
- Praćenje (Stalna provjera web stranica, kontakata, poruka i profila)
- Aktivno posredovanje (Roditelji prisutni i pomažu pri korištenju interneta)
- Posredovanje putem uspostavljanja granica ponašanja (Roditelji postavljaju pravila i ograničenja)

- Postavljanje tehničkih ograničenja (Softveri za blokiranje/filtriranje, vremensko ograničenje)
- Ne koriste internet
- Ne nadzirem

Jeste li postavili ograničenja pri korištenju digitalnih tehnologija Vašeg djeteta?

- Da
- Ne

Koju vrstu ograničenja pri korištenju digitalnih tehnologija Vašeg djeteta ste postavili?
(mogućnost višestrukog odgovora)

- Zabrana korištenja digitalnih tehnologija
- Vremensko ograničenje
- Prostorno ograničenje (npr. samo unutar doma)
- Zajedničko korištenje (dijete i roditelj)
- Nemamo postavljenih ograničenja

Znanje i stavovi roditelja o digitalnim navikama djece
Molim Vas da sljedeće tvrdnje označite odgovorima od 1 do 5, pri čemu su značenja: 1 - u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem niti se ne slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem.

Djeca bi trebala imati samostalan pristup internetu.

Djeca mlađa od 9 godina ne bi trebala imati samostalan pristup internetu.

Djeca trebaju biti educirana od strane roditelja o korištenju interneta.

Djeca trebaju biti educirana od strane vršnjaka o korištenju interneta.

Djeca trebaju biti educirana od strane djelatnika odgojno obrazovnih ustanova o korištenju interneta.

Djeca ne trebaju biti posebno educirana o korištenju interneta.

Korištenje digitalnih tehnologija je štetno za djecu.

Korištenje digitalnih tehnologija uvijek ima pozitivan utjecaj na djecu.

Korištenje digitalnih tehnologija može imati negativan i pozitivan utjecaj na djecu, ovisno o načinu korištenja.

Djeca počinju koristiti digitalnu tehnologiju zbog utjecaja vršnjaka.

Djeca počinju koristiti digitalnu tehnologiju po uzoru na roditelje.

Od korištenja interneta u ranom djetinjstvu (do 6. godine života) proizlazi više štete no koristi.

Roditelji dopuštaju korištenje digitalne tehnologije djeci u ranom djetinjstvu (do 6. godine života) kako bi animirali dijete te na taj način sami „predahnuli“ od roditeljskih obaveza.

Roditelji koji ne ulažu trud u izgradnju medijskih kompetencija kod djece su loši roditelji.

Roditelji ne mogu pomoći djeci pri izgradnji medijskih kompetencija jer i sami nisu upoznati sa svojstvima nove digitalne tehnologije.

Roditelji koji su motivirani i kompetentni za korištenje interneta, djeci daju više informacija o korištenju interneta.

Roditelji koji zabranjuju korištenje i ne dopuštaju postavljanje pitanja o korištenju interneta negativno utječu na razvoj medijske pismenosti kod vlastite djece.

Roditelji u puno većoj mjeri nadgledaju korištenje interneta kod ženske djece.

Izostanak potrebnog nadzora i pojava konflikata vezanih za korištenje interneta utječu na pojavu ovisnosti o internetu.

Roditelji koji ohrabruju djecu pri korištenju interneta čine grešku.

Roditelji trebaju Google-ati svoju djecu.

Vršnjačko nasilje je manje prisutno u virtualnom okruženju nego u živo.

Općenite tvrdnje o djeci i njihovu korištenju digitalne tehnologije

Molim Vas da sljedeće tvrdnje označite odgovorima od 1 do 5, pri čemu su značenja: 1 - u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem niti se ne slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem.

Djeca savjesno koriste internet.

Djeca se susreću s virtualnim nasiljem.

Djeca su često žrtve virtualnog nasilja.

Djeca su često počinitelji virtualnog nasilja.

Djeca putem interneta komuniciraju s neznancima.

Djeca se putem digitalnih tehnologija susreću s nasilnim sadržajem.

Djeca se putem digitalnih tehnologija susreću s neprimjerenim sadržajem.

Djeca roditelje pitaju za savjet o korištenju digitalne tehnologije.

Roditelji savjetuju svoju djecu o tome kako da na pravilan način koriste digitalne tehnologije.

Oglasi na koje djeca nailaze u digitalnom svijetu utječu na njih.

Nerealni, fotošopirani i idilični prikazi ljudskog tijela na društvenim mrežama utječu na percepciju slike o sebi kod djece.

Stavovi i tvrdnje influencera utječu na djecu.

Djeca se uspoređuju s drugim osobama na društvenim mrežama.

Djeca prepoznaju lažne vijesti na internetu.

Djeca znaju prepoznati pouzdane izvore informacija na internetu.

Djeca stvaraju kvalitetan sadržaj na društvenim mrežama.

Djeca imaju izraženo kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju.

Tvrdnje o Vašoj djeci i njihovu korištenju digitalne tehnologije

Molim Vas da sljedeće tvrdnje označite odgovorima od 1 do 5, pri čemu su značenja: 1 - u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem niti se ne slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem.

Vjerujem da moja djeca savjesno koriste Internet.

Moje dijete se susrelo s virtualnim nasiljem.

Moje dijete je bilo žrtva virtualnog nasilja.

Moje dijete je bilo počinitelj virtualnog nasilja.

Moje dijete putem interneta komunicira s neznancima.

Moje se dijete putem digitalne tehnologije susreće s nasilnim sadržajem.

Moje dijete se putem digitalne tehnologije susreće s neprimjerenim sadržajem.

Moje dijete me pita za savjet o korištenju digitalnih tehnologija.

Savjetujem svoje dijete o tome kako da na pravilan način koristiti digitalne tehnologije.

Oglasi na koje moje dijete nailazi u digitalnom svijetu utječu na njega.

Nerealni, fotošopirani i idilični prikazi ljudskog tijela na društvenim mrežama utječu na percepciju slike o sebi kod mog djeteta.

Stavovi i tvrdnje influencera utječu na moje dijete.

Moje dijete se uspoređuje s drugim osobama na društvenim mrežama.

Moje dijete prepoznaje lažne vijesti na internetu.

Moje dijete zna prepoznati pouzdane izvore informacija na internetu.

Moje dijete stvara kvalitetan sadržaj na društvenim mrežama.

Moje dijete ima izraženo kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju.

Popis grafikona:

Grafikon 1. Koju digitalnu tehnologiju koristi Vaše dijete?

Grafikon 2. U koje svrhe Vaše dijete koristi internet?

Grafikon 3. U koje svrhe Vaše dijete koristi društvene mreže?

Grafikon 4. Koliko vremena dnevno Vaše dijete provede koristeći se digitalnom tehnologijom?

Grafikon 5. Djeca mlađa od 9 godina ne bi trebala imati samostalan pristup internetu

Grafikon 6. Djeca trebaju biti educirana od strane roditelja o korištenju interneta

Grafikon 7. Djeca trebaju biti educirana od strane djelatnika odgojno obrazovnih ustanova o korištenju interneta

Grafikon 8. Djeca počinju koristiti digitalnu tehnologiju zbog utjecaja vršnjaka

Grafikon 9. Od korištenja interneta u ranom djetinjstvu proizlazi više štete no koristi

Grafikon 10. Roditelji ne mogu pomoći djeci pri izgradnji medijskih kompetencija jer i sami nisu upoznati sa svojstvima nove digitalne tehnologije

Grafikon 11. Roditelji u puno većoj mjeri nadgledaju korištenje internet kod ženske djece

Grafikon 12. Vršnjačko nasilje je manje prisutno u virtualnom okruženju nego u živo

Grafikon 13. Djeca se susreću s virtualnim nasiljem

Grafikon 14. Moje dijete se susrelo s virtualnim nasiljem

Grafikon 15. Stavovi i tvrdnje *influencera* utječu na djecu

Grafikon 16. Stavovi i tvrdnje *influencera* utječu na moje dijete

Grafikon 17. Djeca imaju izraženo kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju

Grafikon 18. Moje dijete ima izraženo kritičko mišljenje prema internetskom sadržaju